Чурапчыга күн тахсар !

САҤА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

2010 сыл Олунньу 16 күнэ оптуорунньук №14-15 (10101-10102)

ТЫА СИРИН ОЛОХТООХТОРУН РОССЕЛЬХОЗБААН ҮП-ХАРЧЫ, КРЕДИТ ӨТТҮНЭН ӨЙҮӨҔЭ

// 2010 С. БААН ТЭРИЛЛИБИТЭ 10 СЫЛЫН БЭЛИЭТИИР

Үүммүт 2010 с. Россельхозбааҥҥа ураты бэлиэ сыл. Ол курдук, олунньу 13 күнүгэр баан Саха сиринээҕи салаата тэриллибитэ 7 сылын, оттон бэс ыйын 13-гэр Россияҕааҕы Тыа хаһаайыстыбатын баана лоп курдук 10 сыллаах бастакы төгүрүк үбүлүөйүн бэлиэтиэҕэ.

Баан үлэтин хайысхата – сүрүннээн агропромышленнай тэрилтэлэргэ уонна тыа сирин олохтоохторугар кредит биэрэр. Сорох дьон Россельхозбаан тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын эрэ оҥорон таһаарааччылары хаачыйарыннан мунурданар диэн сыыһа, кыараҕас өйдүүллэр. Ис дьиэгэр, баан универсальнай хайысхалаах, ол эбэтэр, устудьуоннартан саҕалаан, пенсионердэр, дьиэтиэ кэм туох идэлээхтэриттэн араарбакка, кэлбит киһиэхэ барытыгар аана өрүү аһаҕас. Россельхозбаан тэрилтэлэргэ уонна биирдиилээн чааһынай дьоҥҥо баан өҥөтүн арааһын оҥорор.

Күн бүгүн Россельхозбаан Россия биэс бөдөҥ баанын ахсааныгар киирэр уонна филиалларын ситимэ дойду үрдүнэн киэҥник тарҕаммытынан иккис миэстэҕэ турар. Баан бэс биллэр түс капиталын кээмэйинэн 3-с миэстэҕэ, оттон активын кээмэйинэн 4-с миэстэҕэ киирэр. Россия үрдүнэн тэҥнээх элбэх баан үлэлииллэ-ригтэн итии баара-суоҕа 10 сыл иһигэр инники күөҥҥэ өрө тахсыы – дьоһун көрдөрүү, сыралаах уонна ситиһиилээх үлэ түмүгэ. Онон, бүтүн дойду үрдүнэн, АПК тэрилтэлэрин кредиттииргэ Россельхозбаан лидер быһыытынан биллэр.

Россельхозбаан Саха сиринээҕи салаата 2003 с. тэриллэн үлэлиир, билиҥҥи туругунан, баан 17 эбии офиһа Дьокуускайга уонна 16 улууска клиеннэри хаачыйаллар, ону таһынан, нэһилиэньэни кредиттээһиҥҥэ 4 хоту улууска уполномоченнай бэрэстэбиитэллэр үлэлииллэр.

Баан биэрэр кредиттэрин уратыта – бырыһыанын ставката намыһах, ону ааһан, АПК эйгэтин уонна тыа сирин олохтоохторун өйүүр сыалтан, тыа хаһаайыстыбатыгар туттуллар кредиттэргэ бырыһыан ставкатын судаарыстыба субсидиялыыр.

Бу туһунан биһиэхэ сиһилии Россельхозбаан Саха сиринээҕи салаатын директора Александр Киров сэһэргиир.

– Александр Семенович, баан Саха сиринээҕи салаатын 2009 с. үлэтин түмүгүн хайдах сыаналыыгытый?

– Аан дойду үрдүнэн тэһэ даҕаны үгүс тэрилтэни үп-харчы ыпарчата хам ылбытын иһин, баан Саха сиринээҕи салаатыннин диэки киэҥник хардыылаан, тэтимнээхтик үүнэн-сайдан иһэр. Ол [illegible] клиеммит ахсаана 2 төгүл [illegible], нэһилиэньэ харчытын уурда[illegible] кээмэйэ эмиэ икки бүк улаатта, кредиттэй бартыбыалбыт даҕаны "хальыгаата". 2009 с. ахсынньы 1 күнүгээҕи туругунан, кредиттэй бартыбыалбыт ааспыт сыл саҥатын кытта тэҥнээтэххэ, 1,7 төгүл улаатан, 3 313 мөл. солк. тэҥнэстэ. Сахабыт сирин баҥковскай эйгэтин ылан көрдөххө, кризис кэмигэр бөрт аҕыйах баан кредиттэй бартыбыалын улаатыннарда.

Республика агропромышленнай ситимин тэрилтэлэригэр 2009 с. Россельхозбаан 2 196 мөл.солк., суумалаах кредити биэрдэ. 2008-2012 сылларга былааннаммыт тыа хаһаайыстыбатын сайдыытын государственнай программатын чэрчитинэн, ааспыт сылга 569 мөл. солк., суумалаах 1720 кредит биэрдибит (бу бэриллибит кредит бырыһыанын ставкатын сорҕото субсидияланар).

Үүммүт сылга итии тэтимиы ыһыктыбакка, тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын оҥорон таһаарааччылары баан салгыы кредиттиир былааннаах.

– Тэрилтэлэр, үксүн туох сыалга кредит ылаллар дый?

– Юридическэй сирэйдэр 1 сылга диэри болдьохтоон, тэрилтэ эргийэр харчытын толорорго, оттон 1-5 сылга диэри уһун кэмҥэ оборудование, автотранспорт уонна тыа хаһаайыстыбатын техникатын, дьиэ-уот, сүөһү турар сирин тутарга, өрөмүөннүүргэ үгүстүк кредит ылаллар.

– Оттон нэһилиэньэҕэ туох-ханнык кредит биэрэҕитий? Ол иһиттэн тыа дьонугар ордук табыгастаах кредит баар дуо?

– Күн бүгүн нэһилиэньэҕэ кредит араас көрүҥүн биэрэбит. Нэһилиэньэни кредиттээһин программата тыа сиригэр олох социальнай-бытовой таһымын үрдэтэн, гааһы киллэрэн, араас инженернэй коммуникациялары тардан, дьон бары өттүнэн туһааннаах, табыгастаах дьиэҕэ олорорун хааччыйар туһуттан оҥоһуллубута.

Тыа дьонугар ордук табыгастаах кредит кэтэх хаһаайыстыбаны сайыннарарга бэриллэр. Бу кредит бырыһыанын ставката улахан ангаарын, ол эбэтэр рефинансирование ставкатын кээмэйинэн судаарыстыба субсидиялыыр. Оттон Потребительскай кредити дьон харчыга суһаллык наадыйдаҕына ылар.

Иэстэрин төлөөн бүтэллэригэр 75 саастарын туола илик бочуоттаах сынньалаҥҥа олорор аҕа саастаах кылгаһаҕа – "Пенсионнай" кредит биэрэбит.

Ону таһынан, тыа хаһаайыстыбатын техникатын, эбэтэр оборудованиетын бөйэтин солуок ууран туран, кредит ылыахха сөп.

Россельхозбаантан урут кредит ылбыт уонна иэстэрин кэмигэр төлөөбүт үчүгэй кредиттэй историялаах дьоҥҥо поручителэ суох кредит биэриэхпитин сөп.

Үрдүк уонна орто анал үөрэххэ баһаалыырга "Образовательнай" кредит баар. Саамай табыгастааҕа диэн устудьуон үөрэҕин бүтэрэн, үлэҕэ киирэн баран биирдэ сүрүн иэһин төлүүр кыахтаах.

Дааччалаах дьоҥҥо, садовай-огороднически табаарыстыба чилиэннэригэр оҕуруот аһын олордон, атыылаан, дохуот киллэриналлэригэр сөптөөх усулуобуйаны тэрийэн, "Садовод" диэн кредити биэрэбит.

Тыа сирин суолугар ордук "УАЗ"-ка уонна дэҥин кыалаастаах "Патриот" массыына туохтан да иҥнибэккэ сылдьаллар, ол курдук, Россияҕа оҥоһуллубут массыыналары Россельхозбаан нөҥүө кредит ылыахха сөп, бырыһыан сорҕотун судаарыстыба субсидиялыыр. Баан дойду иһигэр оҥоһуллубут тимир көлөҕө Автокредити РФ Правительствотын 2009 с. кулун тутар 19 күнүгэр тахсыбыт 244 №-дээх уурааҕар олоҕуран биэрэр.

Бэрт соторутааҕыта Россельхозбаан "Кредитнэй карта" диэн саҥа өҥөнү киллэрдэ. Бу пластиковай карта көмөтүнэн хайа баҕарар омук сиригэр, Россияҕа, Саха сиригэр эмиэ араас өҥөнү төлүөххэ, маҕаһыыҥҥа табаар атыылаһыахха сөп. Ону таһынан, банкоматтан кредит харчытын хаһан баҕарар устан ылар кыах бэриллэр. Итиниэхэ, бааҥҥа кэлин, кредиккитин туох сыалга туттубуккутун хас сырыы аайы отчуоттаан иһэр ирдэммэт. Билиэн турар, "Кредитнэй карта" бэйэтэ лимиттээх, иэскитин кэмигэр төлөөн иһэххитинэ, кредит харчыта картаҕытыгар түһэн иһэр.

– 2009 сылга Россия Киин Баана хаста даҕаны рефинансирование ставкатын кыччатан турар, итинэн сибээстээн, кредит бырыһыана түспэтэ дуо?

– Россия Киин Баана хаста даҕаны рефинансирование ставкатын кыччатыытынан сибээстээн, кредит бырыһыанын ставката эмиэ хаста даҕаны түһэрүллэн, кыччаан турар. Итиэн сибээстээн, кредити нэһилиэньэ киэҥ араната, араас тэрилтэлэр ылар кыахтара өссө улаатта. Күн бүгүн, юридическай сирэйдэр 15 %, оттон нэһилиэньэ саамай кыччаабыта 12 % кредит ылар кыахтаннылар.

– Бааҥҥа харчыны бырыһыаҥҥа уурарга сорох дьон үрдүк бырыһыаны эккирэтэллэр, итиэ тэһэ оруннааҕый?

– Ханнык бааҥҥа харчыны тэһэ бырыһыаҥҥа уурдараары киһи бэйэтэ талар. Түс бэйэм, сыралаах үлэ түмүгүнэн аахсыбыт харчыгытын эрэллээх бааҥҥа ууруҥ диэн сүбэлиэм этэ. Россельхозбаан үбүн 100% судаарыстыба бэс биллэр, онон, дьон биһиэхэ бүк эрэнэн, харчыларын уурдараллар. Холобур, ааспыт сыл түмүгүнэн, баан Саха сиринээҕи салаатыгар нэһилиэньэ уурдарыыта 2 төгүл улаатан, 240 мөл. солк. тэҥнэстэ. Уурдарыыны 700 тыһ. солк. диэри судаарыстыба булгуччу страховкалыыр. Россельхозбааҥҥа дьон итэҕэйэрин уонна эрэнэрин биир сүрүн биричиинэтэ диэн, баан түс капиталын кээмэйинэн, Россия баанкаларын истэригэр 3-с миэстэҕэ турар. Итиннэ баан биэс турукта туоһута. Россельхозбаанна нэһилиэньэ, ол иһигэр пенсиялаах дьон эмиэ харчыларын тэһэ баҕарар кэмигэ, бэйэлэригэр табыгастаах усулуобуйалаах талан ылан, сөбүлээбит уурдарыылары угуохтарын сөп. Тэрээппүттэр оҕолоругар "Агро-дебют" уурдарыыны арыйан, күүһэ көрбүт куорсгэйдэрэ сокуоннай саатын туоларыгар, үрдүк үөрэххэ киирэригэр, эбэтэр ыал буолан, уруу күнүн тэрийэригэр бэлэх оҥоруохтарын сөп. "Агро" уурдарыыны ким баҕарар арыйар кыахтаах, куорат уонна тыа сирин олохтооҕо, агро диэн тыл баар буолла да булгуччу аграрнай эйгэҕэ үлэлиирэ ирдэммэт.

– Россельхозбааҥҥа пенсионердарга чэпчэтиилээх усулуобуйа баар дуо?

– Биһиги бааммыт өҥөтүнэн туһанар пенсиялаах дьоҥҥо бэрт табыгастаах усулуобуйалаах "Пенсионнай" кредит биэрэбит. Сайабылыанньа суруйан, пенсиялар Россельхозбаан нөҥүө ылыахха сөп. Дьон пенсияларын "Пенсионнай" уурдарыыга түһэрэн, итиниэхэ бырыһыан харчыга ааҕыллан, эбии дохуот ылар кыахтаналлар. "Пенсионнай" уурдарыыттан харчыларын хаһан баҕарар наадыйдахтарына устуохтарын сөп, арай, счеттарыгар наммтаабыт кээмэй -500 солк. ордуон наада. Пенсияны бааҥҥа кэлэн, кааһсаҕа ылыахха, эбэтэр Россельхозбаан банкоматтарын нөҥүө устуохха сөп. "MasterCard Country" аан дойдутааҕы төлөбүр ситимин пластиковай картата социальнай төлөбүр, ол иһигэр пенсия ылааччыларга босхо бэриллэр. "Социальнай карта" дьоҥҥо биир барыстаах өрүтэ диэн ый бүтэһигэр счекка баар харчыгыт ордугар бырыһыан харчыта ааҕыллан, эбии дохуот ылар кыахтанаҕыт.

– Тыа сирин олохтооҕор "электроннай кошелек" тэһэ барыстааҕый?

– Күнтэн күн олохпут сайдан иһэр, ол сиэринэн саҥа электроннай технологиялар өтөн киирэллэр. Билиҥҥи үгүс тэрилтэлэр куорака эрэ буолбакка тыа сиригэр эмиэ хамнаһы пластиковай карта көмөтүнэн банкомат нөҥүө төлүүр ньымаҕа көһөн эрэллэр. Бу программа чэрчитинэн, Россельхозбаан тэрилтэ үлэһиттэрин хамнаһын пластиковай картаҕа түһэрэргэ юридическай сирэйдэри кытта дуогабар түһэрсэр. Хамнаһы банкомат нөҥүө ылыы кэккэ барыстаах, ол курдук, ый ахсын счекка ордубут харчыгытыгар бырыһыан эбиллэн, эбии дохуот ылар кыахтанаҕыт. Ону таһынан, биирдиилээн чааһынай дьон "VISA" уонна "Mastercard" аан дойдутааҕы төлөбүр ситимин пластиковай картатын улуустарга арыйыахтарын сөп. "Instant Issue" карта клиент кэлээтин кытта өр кэтэһиннэрбэккэ ол күнүгэр бэриллэр. Маннык карталары кумааҕыынньыкка укта сылдьар эрдэччи табыгастаах, холобур, ыраах айанныырга харчыны уордарыы куттала суох, банкоматтан төһөнү наадыйбыккытын эрэ устан ылаҕыт, оттон картаҕытын сүтэрдэххитинэ, блокировкалатан, харчыгытын эһиги этэн ураты кэм даҕаны бас билбэт. Итини сэргэ, чугас дьиэҥитигэр, холобур, төрөппүттэр куоракка үөрэнэр устудьуон оҕолоругар эбии пластиковай карта арыйыахтарын сөп. Очуоҕуна, устудьуон киһиэхэ комиссионнай төлөбүрэ суох хаһан баҕарар харчы ылар кыахтанаҕыт, харчы аҕыйах чаас иһигэр картаҕа түһэн, оҕоҕут банкоматтан хаһан баҕарар устуон сөп. Россия бары регионнарыгар Россельхозбаан банкоматтарыттан харчыны баан клиеннэрэ комиссионнай төлөбүрэ суох усталлар.

Банкомат нөҥүө сотовай сибээс өҥөтүн комиссията суох төлүөххэ сөп, ону таһынан, кредити төлөһүөххэ син. Клиеннэргэ табыгастаах буоллун диэн, банкомат оҥорор өҥөтүн күн ахсын кэҥэтэн иһэбит, ол курдук, сибээс, интернет, уот харчытын төлүүр кыах бэриллэр. Оттон "SMS-инфо" өҥөтүн холботтордоххо, пластиковай картаҕытыгар тэһэ харчы түспүтүн, тэһэ ороскуоттаммытын сотовай телефоҥҥутугар SMS иһитиннэриинэн тута билэ-көрө олорор кыахтанаҕыт. Онон, "электроннай кошелектанар" аныгы үйэҕэ эрдэччи барыстаах уонна табыгастаах.

Юридическай сирэйдэргэ Россельхозбаан корпоративнай карта диэн саҥа өҥөнү киллэрдэ. Бу карта көмөтүнэн, тэрилтэ хаһаайыстыбаннай ороскуотун, командировка харчытын, атыы-эргиэн ситимигэр араас өҥөнү, табаары төлүөххэ сөп. Ону таһынан, бары банкоматтартан харчы устар кыах бэриллэр.

–Ааспыт сылга үп-харчы ыпарчатын ыар тыына үгүс киһиэхэ биллибитэ, оттон Россельхозбааны кризис таарыйбата дуо? Үүммүт 2010 с. туох сыал-соруктуруорунан үлэлиир былааннааххыт?

– Кризис биһигини хаарыйбата, быйыл даҕаны ыпарчаттан туманан аастын диэн баҕа санаалаахпыт. Судаарыстыба бас билэр баанын бары өттүнэн өйүүр, онон үүммүт сылга Сахабыт сирин агропромышленнай тэрилтэлэрин уонна тыа сирин олохтоохторун салгыы кредиттиэхпит. Сүрүннээн сааскы ыһыы уонна күһүҥҥү хомуур үлэтин наадалаах техниканан хааччыйарга, бааһынай хаһаайыстыбалары уонна кэтэх хаһаайыстыбалаах дьону кредиттээһиҥҥэ болҕомтобутун уурyохпут.

Үүммүт сылга дьоҕус уонна орто предпринимательство субъектарын кредиттээһини улаатыннарар сыалтан, Саха сирин АПК республикатааҕы залоговай фондатын уонна СР дьоҕус предпринимательство сайдыытыгар фондатын поручительствотынан кредит биэрэргэ салгыы үлэлиэхпит.

Кредит бырыһыанын ставката 2010 с. тохсунньу 1 күнүттэн кыччаан турар, онон, тыа сирин олохтоохторугар үчүгэй усулуобуйа тэрилиннэ. Олорор сиргитинэн, Россельхозбаан 16 улууска баар эбии офистарыгар эһигини күүтэбит.

"РОССЕЛЬХОЗБААН" ААО.

ЧУРАПЧЫГА УЧУУТАЛ СЫЛА АҺЫЛЫННА

Россия үрдүнэн Учуутал сыла үрдүк тэрээһининэн аһылынна. "Бу тэрээһининэн учуутал үрдүк аатыгар сүгүрүйүү эрэ буолбакка, бүтүн дойдубут үрдүнэн үөрэхтээһиннэ саҥа көрүүлэри, арыйыылары аҕалыахтара. Биһиги бу да иннинэ үөрэхтээһиҥҥэ үгүс үлэни ыытабыт. Онтон билиҥҥи бары уопуттары, эксперименнэри барыларын дьүөрэлии тутан түмэр наада. Ону таһынан саҥа аныгылыы оскуола тутулун оҥоруохтаахпыт", – диэн Россия Президенэ Дмитрий Медведев Учуутал сылын үөрүүлээх аһыллыытыгар иһитиннэрбитэ. Онтон биһиэхэ Учуутал сыла олунньу 12 күнүттэн аһылынна.

С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатыгар сарсыарда 10 чаастан наҕараадалааһын саҕаланна. Бу кэмҥэ педагогтар методическай үлэлэрин быыстапкаларын туруоран кэлбит дьоҥҥо көрдөрдүлэр, кэпсээтилэр. "Биһиги оскуолабытыгар 165 үөрэнээччи үөрэнэр, Г.Д.Протодьяконов аатын сүгэр оскуола буоларбыт быһыытынан үбүлүөйдээх сылыгар үгүс тэрээһиннэ ыҥыһары сылдьабыт, бу сыл сүрдээх түбүгэтээх буолара күүтүллэр. Үлэлииргэ бэлэммит", – диэн Алаҕар орто оскуолатын директора Варвара Федорова сэһэргиир. Салгыы "Учуутал учуутала" диэн мааастар-кылаастар араас хайысхалаах буоллулар. Чурапчы орто, начальнай оскуолаларын, гимназия, ЧРОСИО, Хатылы, Болтоҥо, Мугудай, Сылан, Арылаах, Кытаанах, Алаҕар, Чакыр, Дириҥ, Тэлэй, Аммa орто оскуолаларын учууталлара уонна уһуйааннар иитээччилэрэ үлэлэрин кэпсээтилэр, уопуттарын атастастылар.

Эбиэт кэннэ "Айыллаан" Сыырдаат киниигэр үөрүүлээх чааһыгар дьон-сэргэ тоҕуоруһа мустуһа. Бу күн учууталлары эҕэрдэлии Дьокуускай куораттан СР Наукаҕа уонна профессиональнай үөрэхтээһиннэ министрин солбуйааччыта Альбина Иустинова, биһиги улууспут үөрэҕириитин научнай салайааччыта Дмитрий Данилов, С.Н.Донской аатынан үөрэх үлэһиттэрин идэлэрин үрдэтэр институт "Сатабыл" научнай лабораториятын салайааччыта Петр Кондратьев ыалдьыттыы кэллилэр. Альбина Степановна: "СР Наукаҕа уонна профессиональнай үөрэхтээһиннэ министерствотын, министр Александр Пахомов уонна Дьокуускай куоракка олорор биир дойдулаахтар ааттарыттан Учуутал сылынан эҕэрдэлиибин. Учуутал сыла икки һин ыытыллар. Чурапчы улууһун учууталларыгар инновационнай хамсааһыннар урукаттан баалларэта. Онно тирэҕирэн өссө саҥа саҕахтары, экономисины саналтар, киһи быһыытынан сайдыбыт, үрдүк квалификациялаах буолар кыахтаах оҕолору иитэн-үөрэтэн таһаарыахтара диэн эрэнэбин", – диэн туран араас кэмҥэ үлэлээбит учууталлары биир-биир ааттаталаата. Дмитрий Алексеевич: "Айар үлэни сайынныыт, саҥаны көрдүүр. Онно үлэлэһиэхпит, көмөлөһүөхпүт", – диэн санаатын үллэстэн. Онтон Петр Петрович эҕэрдэ суругу туттаран туран институтун туһунан кэпсээтэ.

Улууспутугар 7 буойун-учуутал баар. Киһилэр Аҕа дойду уоттаах сэриитигэр билим, үөрэх киһитыгар оҕолору сирдээн илдьэ сылдьыбыттара, саа-саадах тутан өстөөҕү утары сэриилэспиттэрэ. Олортон биирдэстэрэ педагогическай үлэ ветерана, Чурапчы улууһун Бочуоттаах гражданина, Аҕа дойду сэриитин кыттыылааҕа Иван Павлов бу күн дьонугар-сэргэтигэр санаатын этэ: "Бүгүн-учууталлар биһиги улууспутугар хайдах этилэрий? 1935 с. Чурапчы нэһилиэгин хотугу тумулугар Н.Д.Кривошапкин - Субуруускай харса суох туруулаһан туран астарбыт педагогическай училищета 10 сыл устатыгар 600-тэн тахса начальнай кылаас учууталларын иитэн таһаарбыта. Аҕа дойду сэриитэ саҕаламмытын кытта бу училищены бүтэрбит уонна бүтэрэри сыллар устатыгар 180 киһи сэриигэ барбыта. Үксэ чурапчылар, Таатталтан, Үүс-Алдантан аҕалах киһи баар. 71 биир дойдулаахтарбыт төннөн кэлбэтэхтэрэ. Биһиги улууспут барбыт буойун-учууталлар бэйэлэрин ааттарын туһэн биэрбэтэхтэрэ, килбиэннээхтик сэриилэспиттэрэ, ону туоһулуур элбэх бойобуой мэтээллэхтэр, онтон тэнним кэлбиттэр салгыы оскуолаҕа үлэлээбиттэрэ. Холобур, Степан Макаров Марсесьевы саҥатар. Киһи тобугун үөһэ өттүтор дьылы атаҕа суох этэ, ол да буоллар Чурапчы орто оскуолатын 2 этээстээх дьиэтигэр киирдиһиэхин тахсан учууталлыыра, Дьокуускай куоракка иккин батыһынан сылдьан университеты кэтэхтэн үөрэнэн бүтэрбитэ."

"Биһиги улууспут үөрэхтээһинэ өттүгэр биир саамай үчүгэй көрдөрүүлээх улууһунан биллэр диэтэхпинэ сыыспатым буолуо. Республикатааҕы олимпиадаларга да, үөрэх хаачыстыбатыгар да үчүгэй көрдөрүүлээх иһэбит. Саҥа оскуолалары, уһуйааннары тутуу — инники соруктут. Манна бары сүбэлэһэн, түмсэн биир сомоҕо буолан ылсан үлэлээхпитинэ кыайыахпыт, инникигэ биэтик хардыылыахпыт, сайдыахпыт", – диэн улуус баһылыга Семен Яковлев санаатын үллэстэр. Маны таһынан улуус Мунньаҕын аатыттан Василий Гуляев мустубут дьону эҕэрдэлээтэ. "Биһиги улууспутугар уонтан тахса түс сыаллаах программалар үлэлииллэр. Онтон быйылгы сылга "Учуутал сыла" диэн программаҕа үгүс харчыны уктубут. Үөрэхтээһин систематын үлэһиттэрэ улууспутугар, нэһилиэктэрбитигэр оҕону иитиигэ төһүү күүс буолаллар". Бу кэнни наҕараадалары туттартааттылар. Правительство грамотатынан үөрэх управлениетын специалиһа Екатерина Ермолаева, "РФ Үөрэхтээһинин Бочуоттаах үлэһитэ" ааты Мындаҕайытааҕы "Ымыы" уһуйаан сэбиэдиссэйэ Александра Прокопьева, С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын учуутала Ольга Попова, РФ үөрэхтээһин уонна наука министерствотын Бочуоттуур грамотатынан С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын социальнай педагога Парасковья Попова, "Учууталга албан аат" кыһыл көмүс бэлиэнэн улуустааҕы гимназия математикаҕа учуутала Любовь Лаврентьева, "СР үөрэхтээһинин туйгуна" бэлиэнэн Амма орто оскуолатын математикаҕа учуутала Светлана Сыролиатова наҕараадаланнылар. Үөрэх управлениетын начальнига Василий Корякин наҕараадаламмыт учууталлары эҕэрдэлээн туран: "Бу сыл үчүгэй түмүгү аҕаллын, учуутал үлэтэ оҕо махталынан сыаналанныын. Чурапчы улууһугар Учуутал сыла аһыллыбытынан эҕэрбин", – диэн этэ.

Салгыы эҕэрдэ кэнсиэр саҕаланна. Алена Турантаева, Юрий Толстоухов ыллааҕы-саҕалаан ыыттылар. Бары учууталлары, иитээччилэри, үөрэнээччилэри, устудьуоннары Учуутал сылынан эҕэрдэлиибит.

Учуутал сылын аһыллыытыгар П.П. Кондратьевы, А.А. Алексеевы, И.М. Павловы уонна А.С. Иустинованы кытта.

НАУКА КҮНҮН ТЭҤҤЭ ДЬҮӨРЭЛЭЭН

Улууспут бары оскуолаларыгар бу күннэргэ Учуутал сыла аһылынна. Онтон олунньу 11 күнүгэр С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолата үөрүүлээхтик аста.

Наука күнүгэр сибээстээн Дьокуускай куораттан преподавателлэр кэлэн үөрэнээччилэргэ уонна учууталларга лекция аахтылар. Ол курдук, физико-математическай кылаастарга СГУ машиноведение кафедратын доцена Варвара Друзьянова, естественнай наукаҕа СГУ биолого-географическай факультетыттан Ксения Егорова, Александр Яковлева, гуманитарнай хайысхаҕа Тыл чинчийэр уонна Хотугу норуоттар проблемаларын үөрэтэр институттан Сардаана Ноева, Виктория Яковлева, омук тылын үөрэтиигэ СГУ омук тылын кафедратын сэбиэдиссэйэ Евгений Парфенов дириҥ ис хоһоонноох уруоктары ыыттылар. Лекциялар сүрүн сыаллара үөрэнээччилэри уонна педагогтары научнай-чинчийэр үлэҕэ сыһыарыы, онно бэлэмнээһин буолар. "Научнай үлэни хайдах суруйарга консультация биэрдибит. Үөрэнээччилэр олус көхтөөхтүк кыттыһыллар. Ордук суруйааччылар кэскиллээхтэрин, "Инникигэ хардыы" НПК хайысхатын темаларын кытта оруобунан ыйыталастылар. Манна кэлэн кыттыһыны ылбыппытыттан үөрэбит. Бэлиэ сырыга уонна бэлиэ кэмҥэ кэлэ сырыттыбыт. С.А.Новгородов аатын сүгэр оскуолаҕа уонна Ийэ тыл күнүн көрөө", – диэн эҕэр учууталлар Сардаана Ноева, Виктория Яковлева санааларын үллэстэллэр. Онтон Евгений Парфенов бүгүҥҥү үлэтин кэпсээн туран, "3 блок лекцияны аахтым. Аспирантарга уонна соискателлэргэ консультация, сорудах биэрдим. "Инникигэ хардыы" НПК бэлэмэниитэ үлэтин ыытым, гуманитарнай кылаас учууталларын кытта сүрдээх үчүгэйдик кэпсэттибит. Билиҥҥи киһи үс тылы билиэхтээх диэн саныыбын. Онно оҕону кыра эрдэҕиттэн үөрэтиэххэ наада", – диэн санаатын этэр.

Ити кэнниттэн Наука күнүн уонна Учуутал сылын үөрүүлээх аһыллыыта буолла. Учууталлары, преподавателлэри таһынан бүгүҥҥү күн үөрүүтүн үллэстэ оскуола ветеран-учууталлара, шефтээх тэрилтэлэрэ, улуус Мунньаҕын председателэ Василий Гуляев, үөрэх управлениетыттан ыалдьыттар кыттыыны ыллылар. Чурапчы орто оскуолатын кыһыл көмүс мэтээлинэн бүтэрбит, техническэй наука кандидата Варвара Друзьянова: "Учуутал идэтигэр мээнэ киһи ор сыллары үлэлээбэт. Үлэтин таптыыр, бэриниилээх киһи учуутал буолар. 1984 с. бүтэрбитим. Учууталларбын көрөөн олус үөрдүм. Уонна кинилэргэ, үөрэхпэр ыҥыран, уурбут күндү дьоммор, дириҥ махталбын тиэрдэбин. Аан дойду ааттаахтарын кытта тэҥҥэ сылдьар дьон буола иитиллэн, чочуллантахсыбыт эбиппит, биһиги мантан, Чурапчыттан. Иркутскайга үрдүк үөрэхпин туйгунунан бүтэрбитим. Ити барыта учууталларым көмөлөрө", – диэн учууталларыгар махталын биллэрдэ. Шефтээх тэрилтэлэр учууталлары эҕэрдэлээн туран иннистигин да сибэһи бысталлар кэлэр кэмҥэ ыччаппыт үтүө саналлаах, үөрэхтээх, үлэһит дьон буола улааталларыгар төһүү күүс буолуохпут диэн эрэннэрдилэр. Директор Тамара Павлова оскуола ситиһиитин кэпсээтэ, ветеран-учууталларыгар, билиҥҥи үлэлии сылдьар учууталларга махтал тылларын этэ: "Оскуола ситиһиитэ — учуутал ситиһиитэ. Кинилэр үлэлэрин түмүгүнэн биһиги оскуолабыт республикаҕа ааттанар. Сыл устата грааннарга конкурстарга буолуохтара. Онно көхтөөхтүк кыттыы".

Түмүккэ учууталларга үөрэнээччилэр сыл аначчыгы ыллылар. Үөрэнээччилэр чуораан тыаһынан сыл аһыллыытын биллэрдилэр.

Аграфена КУЗЬМИНА.

ИЙЭ ТЫЛГА ИИТИЛЛИБИТ ИЭСПИТ

Саха суругун-бичигин аҕата буолбут Сэмэн Новгородов төрөөбүт күнэ-олунньу ый 13 күнэ, Ийэ тыл уонна суруk-бичик күнүнэн биллэриллибитэ. Иитиллибит Ийэ тылбыт барахсан, атын омук тыллары үөрэнэн сылдьабыт ыарахаттарын хааламмакка, саха тылыгар суруалгыылар сөбүлэрин, саха тылларын дьүөрэлээн сайыннарыы-үүнэрии, куруутун сылгыы да сайыннарыы-үүнүүрин, куруутун сылгыы даҕаны сылдьыан турдаҕа. Онуоха хаһыаттары араадьыйаны, телевидениены, радионан да киэҥ кэпсээтиилэри тиһэра кэрэхсэбиллээх.

Биһиги улууспутугар "Саха тылын күннэрэ" сылын ахсын тэриллэн ыытыллаллара олус үчүгэй. Бу бэлиэ күнүгэр анаан, бэйэлэрин олохторун үүнэр көлүөнэни иитиигэ анаан, бэйэлэрин олохторун үүнэр көлүөнэни төрөөбүт төрүт тылга уһуйбут, саха тылын дириҥник үөрэппит уонна үөрэтэ сылдьар учууталлары кытта, саҥа үөрэх тылын сайдар саҥа саҕахтарын, талан ылбыт идэлэрэ бэлэх тылга сыһыаннарын, төрөөбүт тылга аныгы үүнэр көлүөнэ сыһыаннарын, оҕолор хайа омук тылын ордук ылыналларын уонна Ийэ тылга сыһыаннарын туһунан исиэлэрин уонна Ийэ тылга сыһыаннарын туһунан иһиттим. Ол курдук, тэҥник кэпсэттим, санааларын иһиттим. Ол курдук, РСФСР үөрэҕириитин туйгуна, педагогическай үлэ ветерана Гея Слепцова, Мугудай нэһилиэгин олохтооҕо, педагогическай үлэ ветерана Иван Сивцев, Россия үөрэҕириитин туйгуна Екатерина Сивцева, РСФСР үөрэҕириитин туйгуна Татьяна Матвеева, эдэр кэскиллээх учуутал Мария Монастырева салгыы санааларын этиилэр.

Оҕо төрөөбүт тылга сыһыанын, төрөөбүт тылы билии олоххо суолтатын туһунан Гея Михайловна, маннык көрүүлээх буолар: "Урут да, билигин да төрөөбүт тылын таптыыр, киниэхэ сыһыаннаах, тардыһар, сахалыы эйгэлээх оҕолор бааллар. Кинилэри кытта анаан үлэлиэххэ, дириҥэтэн үөрэтиэххэ, тылга таптала иҥэриэххэ, айар дьоҕурдарын сайыннарыахха. Оҕо барыта тылга сыһыаннаах, дьоҕурдаах, таптыыр буолбатах. Ол оҕолору кэнин бу оҕо хим да буоллун, ханнык да идэни баһылаатын, төрөөбүт тылынан көҥүллүк саҥарар буолларына, атын омук тылын дөбөҥнүк ылынар, идэтин баһылыыр, эйгэтэ кэҥиир, бэйэтин көҥүллүк саҥарар. Төрөөбүт тылы билии, таптааһын суолтата онуоха сытар. Төрөөбүт тылларыгар оҕолор мөлтөх сыһыаннара, суолталааҕаттара үөрэтиллээ эмиэ тутулуктаах. Саха тылын үөрэтии программата олус кэнгэ, уустуга, оҕолору тылтан тэйитэр, грамматика уустуга салынарар. Аныгы оҕолор кинигэни ааҕыт буоллулар, тылларын сатабыла аҕыйах, судургу да тыл суолтатын билбэттэр, алын сүһүөх кылаастан саҕалаан саха тылын барҕа баайын, өйдүүлүүр-дьүһүннүүр кыаҕын, олоҥхо тылын, сиэриэхх саҥаны, кыыллы-суолу, айылҕа араас көстүүтүн үөрэтиигэ, таба суруйууга ордук болҕомто уурулуон сөп этэ. Оҕо хайа омук тылын ылынара бэйэтин үтүө көҥүлэ. Оҕолоро, иитиилэр эйгэтиттэн тутулуктаах буолуон сөп. Тылга дьоҕурдаах оҕо хас да омук тылын дөбөҥнүк баһылыыр кыахтаах".

Иван Иванович күннэтэ бэйэтин сахалыы санаатын сайыннарар, үгүһү-элбэҕи ааҕар, билэр-көрөр. Киһи санаатын истиэҕиҥ: "Саха тыла олус ылбаҕай. Былыргы саха саҥа өйдөбүлү бааһаттар кыпчаа тылын истэр, тылын баайын харатан сахатыгар идэлээр. Аныгы саха ыччата күннэтэ туттар сорох тыла нуучча тылыттан төрүттээҕин сорох билбэтэ да буолуо. Былатын Ойуунускай да, Өксөкүлээх Өлөксөй да үүс-уран айымньыларыгар сахатыйбыт киирии тыллары хойуутук туттаналлара, иннэ тылан дьонноругар-сэргэлэригэр санааттаан-саҥа өйдөбүллэри тарҕатан, билиилэрин-көрүүлэрин хаҥаталлара. Нуучча киирии тыллар дорҕоон дьүөрэлэһиитин сокуонугар бас бэринэн, тылбытын улаханнык байыталлар диэн Өксөкүлээх Өлөксөй биир магнибыттынан этэн турардаах. Билиҥҥи киирии тылы сахатытарга республика хаһыаттарыгар "Кыым" күүскэ ылсан үлэлиир. Тылы эллиир кэскиллээх үлэ нэһилиэктэ киэҥ эйгэтигэр сыыйа-баайа тарҕанан, киирии тыл олорор сахатыйан, сороҕун дьүөрэ солбуйан буолан, оннун булан олохсуйан иһэ диэн эрэллээхпин".

Төрөөбүт тылы билии атын омук тылларын билиигэ мэһэйдээбэтин, хата көмөлөөрүн Екатерина Владимировна ыһанарыылаахтык быһаарар: "Оҕо маҥнай бэйэтин төрөөбүт тылын эрэ тутан билиэхтээх, оччоҕо эрэ атын омук тылын баһылыырга кыах үөскүүр. Мин биэрэ үөрэммит уолум Америкаҕа олорор. Кэргэнэ американка, ол эрэн бараан оҕотун маҥнай сахалыы үчүгэйдик саҥардан эрэ баран английскайдыы саҥарарга үөрэттэ. Элбах үөрэнээччим мин идэбин баһылаан билигин бэйэлэрэ саха тылын сайыннара сылдьаллар эбиттэрин үөрэбин. Биир үөрэнээччим Японияҕа саха тылын японнарга үөрэтэриттэн астынабын. Саха тыла омук баарын тухары баар буолуоҕа".

Татьяна Кононова төрөөбүт тылга оҕолор сыһыаннара, ылыныылара төрөппүттэртэн эмиэ тутулуктааҕын бэлиэтиир. Эдэр учуутал Мария Дмитриевна, төрөөбүт тыл суолтатын маннык быһаарар: "Төрөөбүт тылы билии — хас биирдии сайдыылаах киһи ытык иэһэ. Билиҥҥи ыччаттар, оҕолор итини дьэҥкэтик өйдүүллэр. Төрөөбүт тылларын, литератураны, культураларын үөрэтиэхтэрин баҕараллар. Оҕолорго араас көҕүүрэрдээх да түгэннэри кэпсээн, кинилэр өйдөрүн-санааларын долгутуохха наада диэн саныыбын".

Ити курдук атах тэпсэн олорон үгүһү кэпсэттибит. Кинилэр үүнэр көлүөнэҕэ Ийэ тылга таптала иҥэриэхтээхпиттэн, иннилэригэр бэринии ааһарыттан киэн туттаҕа санаатым уонна астынным. Өскөтүн саха киһитэ төрөөбүт Ийэ тылын сүрэҕэр иҥэриэн, санаатын сахалыы сайа этэр буоллаҕына тылбыт иннигитин да сайда туруоҕа.

Парасковья ПОПОВА,
Россия Журналистарын союһун чилиэнэ.

ЧУРАПЧЫ – СПОРТ ТУОНАТА

Хаһыат аһаллаах таһаарыыта

ТҮМСҮҮЛЭЭХ БУОЛУУ – КЫАЙЫЫГА ТИЭРДИЭҔЭ

Ааспыт 2009 сыл Чурапчы улууһун спорсменнарыгар үрдүк ситиһиилээхтик, спорду сэҥээрээччилэргэ кэрэхэбиллээхтик ааста. Сыл сүрүн улахан күрэхтэһиитигэр-спорт национальнай көрүҥэригэр Бүлүүгэ ыытыллыбыт "Маҥчаары оонньууларыгар" Дьокуускай куорат хамаандатыгар бэрт кыраһан баһыйтаран иккис буоллубут, сыллата ыытыллыбыт Россия, республика таһымнаах күрэхтэһиилэргэ ситиһиилээхтик кытыныыбыт. Үөмэгут 2010 сылга республиканскай уонна улуус таһымнаах ханнык күрэхтэһиилэр буолалларын улуус дьаһалтатын спорка отделын салайааччыта М. С. Игнатьевтан ыйыталастыбыт.

Ыйытыы: Чугастааҕы кэҥэҕэ ханнык улахан күрэхтэһиилэр буоланнаналларый?

Эппиэт: Билэрбит курдук ааспыт сыл биһиэхэ үчүгэй спортивнай ситиһиилэрдээх ааста. Быйыл итти тэтимэн ыһыктыбакка чиҥэтэр, оссо сайыннарар сорук турар. Сыл улахан күрэхтэһиитинэн аны сайын Өлүөхүмэҕэ ыытыллар Саха сирин норуоттарын 5-с спортивнай оонньууларa буолуоҕа. Буолар күрэхтэһиилэр, тэрээһиннэр, сүҥньүнэн, итиннэ баламнэнии быһыытынан ыытыллыахтара.

Республика таһымнаах дьаһаллартан саҕалаатахха биһиги улууспутугар күлүн тутарга спорка государственнай комитет күнэҕэ буолуохтара. Итини таһынан спортивнай форум ыытыллара былааннанар.

Бу сылга киирэн баран волейболга уонна пираҕа улууспут федерацияларын тэрийиллэриэн эҥбэх улуус кыттыылаах республиканскай күрэхтэһиилэр үрдүк тэрээһиннээхтик ыытыллыыллар. Олунньу 5-7 күнэригэр Хотугу милоборонаҕа улуус федерациятын куботар аһарас республиканскай турнир ыытыллыаҕа. Бу ый 26-28 күнэригэр биһиги улууспут биллиилээх мас тардыһааччытын Сергей Иннокентьевич Смирников кэриэһигэр мас тардыһыыгытар эр дьоҥҥо 7 ыйааһынтан, үөрэнээччилэргэ 5 ыйааһынтан турнир буолуоҕа. Маньаха эр дьоҥҥо ыйааһын ахсын бастаабыттарга сиэ бириис туруоруллара күүтүллэр.

Күлүн тутар 5-7 күнэригэр улууспут кинээтэр атах оонньууларыгар республика чемпионата буолуоҕа. Күлүн тутар 12-14 күнэригэр сыллата ыытыллар Бөҕө Тараҕай бириһиэгэр хапсаҕайга республиканскай турнир аатырбыт бөрөс төрөөбүт дойдутутар Мыҥылаҕа буолуоҕа. Эмиэ бу ый 17-21 күнэригэр улуус кинээтэр боксаҕа республика чемпионата ыытыллыаҕа. Бу күрэхтэһии Өлүөхүмэҕэ ыытыллар оонньуулар зачеттарыгар киирэр. Бу ый 26-28 күнэригэр улуус кинээтэр биллиилээх туспуук Петр Алексеев бириһиэгэр хапсаҕайга бинардиилэри уонна хамаандалаан бастыыр иһин республика чемпионата буолуоҕа. Итти чугастааҕы күрэхтэһиилэрбит.

– Нэһилиэктэр икки ардыларынааҕы күрэхтэһиилэр хайдах тэриллэхтэрэй?

– Улууспут иһигэр нэһилиэктэр икки ардыларыгар күрэхтэһии Улуу Кыайыы 65 сылыгар уонна учуутал сылыгар анаан ыытыллыаҕа. Итиннэ анал график оногобулунна.

2009 сылы түмүктүүр Госкомспорт күнэригэр "Урожай" общество иһинэн "Спорт для всех" диэн нэһилиэктэр икки ардыларыгар, кыһытын ахсаанынан көрөн икки белэххэ арааран (650 кибиэхэ диэри уонна 650-тан үөһээ), сайга күрэхтэһии балаһыанньатын таһаарда. Бу соптоох тэрээһин. Кыттар көрүҥэрэ-дуобат, саахымат, остуол теннибэ, баскетбол, мини-футбол, аэробика, пирямы анньыы, ытыы, дьиэ хаһаайкаларын конкурса, быыстапка. Балаһыанньа быһыытынан улууска 4 этабынан ыытыллыахтаах эбэ. Улуус дьаһалтатыныын, спорка сыһыаннаах үлэһиттэрдиин сүбэлэһэн баран иккис этабынан ыытарга былааннанныбыт. Улууска 650 кибиэхэ диэри нэһилиэнньэлээх 10 нэһилиэк баар. Нэһилиэктэри 3 группаҕа арааран барыы бэйэлэрин истэригэр күрэхтэһиннэрэн кыайыылаҕы быһаран финалга Чурапчы сэлиэнньэтигэр көрүһүннэриэхпит. 650-тан тахса нэһилиэнньэлээх 6 нэһилиэги эмиэ бу схеманан күрэхтэһиннэриэхпит. Улуус кинээ бу балаһыанньанан күрэхтэһэр. Финал мууһ уотар ыйга буолуоҕа.

Кыайыылаах тахсыбыт 2 нэһилиэк Чурапчы улууһун илин энэр улуустар зоналарыгар Мэҥэ-Хаҥалас Маһа сэлиэнньэтигэр сэтинньи 19-22 күнэригэр ыытыллар күрэххэ көмүскүү барыахтара. Зональнай күрэхтэһиигэ кыайбыттар ахсыннары 10-13 күнэригэр Дьокуускай куораккa кыттар быһаабы ылыахтара. Республикаҕа бастаабыт уонна бириистээх миэстэҕэ тиксибит нэһилиэктэр харчыларын бириэмийэлэниэхтэрэ. Бастакы миэстэ-500 тыһ. солк, иккис миэстэ-300 тыһ. солк, үһүс миэстэ-200 тыһ. солк.

– Быйыл сайын Өлүөхүмэ куоратыгар буолуохтаах Саха сирин норуоттарын V-с спортивнай оонньууларыгар бэлэмнэнииҥ туох былааннар баалларый?

– Бу улахан тэрээһиннэгэ балаһыанньа быһыытынан 15 көрүҥнэ күрэхтэһии ыытыллыаҕа. Сорох көрүҥнэр зональнай күрэхтэһиилэр, республика чемпионаттарын быһыытынан ыытыллыахтара. Финалга Өлүөхүмэҕэ 7 көрүҥнэ күрэхтэһии буолуоҕа. Олунньу ыйга остуол теннибиттэр зональнай күрэхтэһии Уус-Алдан Бороҕонугар ыытыллыытыттан саҕаланыаҕа. Мини-футболга күрэхтэһии кулун тутарга Мэҥэ-Хаҥаласка Маһа сэлиэнньэтигэр ыытыллыаҕа. Волейболга эр дьон, дьахталлар күрэхтэһиилэрэ бэс ыйыгар Чурапчыга буолуоҕа. Баланыанньа быһыытынан зоналтан 1-2 миэстэни ылбыттар финалга Өлүөхүмэҕэ тиийэн күрэхтэһиэхтэрэ. Зоналҕа үһүс миэстэни ылбыт хамаандаларга барыта 11 миэстэ бэриллиэн 4-12 миэстэлэри үллэстэллэр. Онон бу күрэхтэһиилэргэ иннинэ киирбэтэхпитинэ сохсуута улаханнык буолуоҕа.

Баланыанньа быһыытынан итэҕэ күрэхтэһиэхтээх 15 көрүҥтэн 12-ни талан ылыахтаахпыт. Бу оонньууларга сахалыы бизнэс күрэхтэһиилэр маҥнык сирдэргэ ыытыллыахтара. Аэробика-күлүн тутарга Сунтаарга, баскетбол-күлүн тутарга Мирнэйгэ, бокса-күлүн тутарга Чурапчыга, дуобат-күлүн тутарга Дьокуускайга, саахымат-күлүн тутарга Намцаҕа, көҥүл тустуута сүүмэрдиир (отборочнай) күрэхтэһиитэ Майаҕа, пирямы анньыы-күлүн тутарга Өлүөхүмэҕэ, ытыы-бэс ыйыгар Дьокуускайга.

– Болэмпии хайдах барарый, кимиэхэ кыттыахтарай?

– Бу оонньууларга кыттар спортсменнарбыт, сүҥньүнэн, билгэлиир. Индивидуальнай (тус бэйэ) былааннаан уонна хамаандаҕа сүүмэрдиир сбордарга болэмпиэхтэрэ. Тустаах тренердэрдэхтэр. Кыһын устата ыытыллар күрэхтэһиилэргэ кыттыахтара. Итиннэ юридербут ситиһиилэрэ учуоттаныахтаах. Сүүмэрдиир хамаандаҕа уларайыы киирбэт соп.

Күрэхтэһиилэргэ эҥбэх кэлин-барыы эрэйиллэр. Маньаха эҥбэх үп-харчы ороскуоттаныахтаах. Быйылгы сыллаах улуус бюджетэ кырымчытынан спорт салаатыгар кыра үп көрүллүбэт. Аны күрэхтэһии иннинэ сүүмэрдиир дьарыктаныыга, витаминизацияҕа, күрэхтэһии кэмигэр спортсменнары түһэрииргэ, аһатыыга, арааһынан бириистэри булууга, о. д. а. тэрээһиннэргэ эмиэ кырата суох харчы ороскуоттанар. Онон бу болэмпуруос сыныйык турар. Тэрилтэлэр, предпринимателлэр, бизнестиилээн да дьон спонсордаан көмөлөһүллүөхтэрэ наада. Быйыл ыытыллыбыт "Маҥчаары оонньууларыгар" кыайыы улуус бүттүүн түмсүбүтүттэн, бииргэ санааҕа түмүллүбүтүттэн ситиһиллибита. "Түмсүү-кыайыыга тиэрдэр" диэн девиһинэн быйыл дьоҥҥо барыга-бииргэ сомоҕолоһон улаханнык хамсыахтахпытына кыайыы дьоҥҥо баар буолуоҕа.

ВАНКУВЕРГА – КЫҺЫҤҤЫ ОЛИМПИЙСКАЙ ООННЬУУЛАР

Канада Олимпийскай ассоциацията Ванкувер куората кыһыҥҥы олимпийскай оонньуулары ыытыыга кандидат быһыытынан киллэрэригэр олимпийскай оонньуулары иккистэн ыытарга былааннаммыт Калгари уонна 1995 сыллаахха 2002 сыллаах кыһыҥҥы олимпийскай оонньуулары ыытыыга былыргы кыайтарбыт Квебек куораттары туоратан туран талбыта. 1998 сыл сэтинньи 21 күнүгэр ыытыллыбыт быһабар бастакы түһүмэҕэр Ванкувер иһин 26 куолас, Квебек иһин 25, Калгари иһин 21 куолас бэриллибита. Онтон эмиэ итти сыл ахсынньы 3 күнүгэр иккис түмүктүүр түһүмахха эрдэ икки улахан куоланы ылбыт куораттар киирсиилэригэр Ванкувер иһин 40, Квебек иһин 32 куолас бэриллибитэ.

Кыһыҥҥы олимпийскай оонньуулары ыытыыга кандидат быһыытынан киллэриллибит Канада Ванкувер куората оонньуулары ыытар быраабы 2003 сыл бэс ыйын 2 күнүгэр Олимпийскай комитет Чехия "Прага куоратыгар буолбут 115-с мунньаҕар сиэтиспита. Бу иннинэ Ванкувер куорат маниык олимпиаданы ыытар иһин 1976, 1980 сыллаҕа күрэхтэһэ сылдьыбыта.

Олимпиада эмблемата 2005 сыл муус устар 23 күнүгэр биирэммитэ. Киинэхэ Илиналак диэн аатпах Инуксшук-статуя уруһуйдаммыт. Ити тыл доҕор диэн суолталаах. Мутукча күөҕэ, харанга уонна сырдык халлаан күөҕэ өҥнөр тыаны, хайаларыгар уонна океаны, кыһыл өҥ Канада быыбаҕар баар клен сэбирдэҕин, арааһас өҥ тахсан эрэр күҥү көрдөрөллөр.

Оонньуулар талисманнарыгар үс киискэлэҕэ турар кыыллар буоллулар. Куатчи-Улахан, үтүө саналаах уонна куттаҕас кыыл, хаар киһиэнэ, Мига-кыра, мэник уонна саҥымтыа, муора эһэтин. Суми-тыыннаах айылҕа күтүн-сүрүн көрдөрөллөр.

Олимпиада девиһинэн Канада пимиттэн ыллыллыбыт "Уоттаах-төлөннөх сүрохтэр" диэн тыллар буоллулар.

Олунньу 13 күнүгэр олимпиаданы аһыы сиэрэ-туома ыытыллыбына. Барыта 15 көрүҥнэ 86 комплект мээтэл оонньонуоҕа.

ЭДЭР БОКСЕРДАРБЫТ СИТИҺИИЛЭРЭ

Тохсунньу 27-31 күнэригэр 1994-1995 сс. төрүөх уолаттарга республика күүстээх боксердарын Дальний Востоктааҕы федеральнай уокурук чемпионатыгар кыттар быраабы ылар иһин сүүмэрдиир күрэхтэһиигэ буоллa.

Күрэхтэһиигэ Саха Республикатын ойуохэрэ старшай тренерэ В. И. Павлов анал ыҥырыытынан республика бүгүнүгү күнэ бастыҥнара кыттыналлар. Биһиги улууспутуттан 3 спортсмен күрэхтэстэ–48 кг Егор Собакин, 54 кг Иван Пестерев, 48 кг Алексей Романов. Кинилэртэн Егор Собакин чемпион үрдүк аатын ылла, Алексей Романов үһүс бириистээх миэстэҕэ таҕыста. Бу уолаттар иккиэн сүүмэрдиир дьарыкка сылдьыахтара.

Хаартыскаҕа: Егор Собакин, Алексей Романов тренердэрэ Иван Решетников, Николай Свирев кытарыы.

Баланыанньа Алексей СЛЕПЦОВ бэлэмнэнэр.

СЫРДЫК ЫРАЛААҔА, ЫРААС СУОБАСТААҔА

(ҮЛЭ ВЕТЕРАНА, ССРС УОННА РОССИЯ ЖУРНАЛИСТАРЫН СОЮҺУН ЧИЛИЭНЭ МАРИЯ НИКОЛАЕВНА СИДОРОВА СЫРДЫК КЭРИЭҺИГЭР)

Мария Николаевна Сидорова 1949 сыл ахсынньы 12 күнүгэр Чурапчы оройуонун Болугур нэһилиэгэр колхозтаах дьиэ кэргэнигэ үһүс оҕонон күн сирин көрбүтэ. Аҕата Николай Андреевич Михайлов Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылааҕа. Дойдутугар эргиллэн кэлэн баран сэриигэ ылбыт баастарыттан оҕолор кыраларыгар 1962 сыллаахха өлбүтэ. Ийэтэ Прасковья Архиповна Михайлова ыарахан ыарыыттан 1972 сыллаахха күн сириттэн барбыта.

Мария 4-с кылааска диэри Мындаҕайыга үөрэммитэ. Онтон салгыы орто оскуоланы интернат-оскуолаҕа үөрэнэн бүтэрбитэ.

1968 сыллаахха оччотооҕу ычччат сэриинэн "Оскуола-производство-үрдүк үөрэх" диэн девиһинэн Субуруускай аатынан совхоз Хатылыгтааҕы отделениетыгар икки сыл ыанньыксыттаабыта.

1970 сыллаахха Саха государственнай университетын саха тылын уонна литературатын салаатыгар туттарсан үөрэххэ киирбитэ.

1975 сыллаахха университеты бүтэрэн, үлэтин интернат-оскуолаҕа учууталынан саҕалаабыта. Биэс сыл устата оҕолору төрөөбүт тылларын, саха суруйааччыларын, уус-уран айымньыларын билиргэ үөрэппитэ.

1980 сыллаахха оройуоннааҕы "Саҥа олох" хаһыакка корреспондеҥынан үлэлии киирбитэ. Культура уонна олох-дьаһах, суруk отделларын сэбиэдиссэйдэринэн, редакторы солбуйааччынан, редакторынан үлэлээбитэ.

1983 сыллаахха ССРС Журналистарын союһун чилиэнинэн киирбитэ.

1990 сыллаахха эдэр кэскиллээх үлэһити Советскай Союз Коммунистическай партиятын чилиэнинэн ылбыттара.

1985 сыллаахха Филипп Иванович Сидоровка кэргэн тахсыбыта. Уол оҕоломмуттара, 1997 сыллаахха кэргэнэ олохтон туораабыта. Уоллара Жени билигин Чурапчытааҕы Ис дьыала отделыгар суоппарынан үлэлиир, кэргэннээх.

2000 сыллаахха "Саҥа олох" редакциятыгар үлэлии сылдьан пенсияҕа тахсыбыта.

Университекка үөрэнэр сылларыгар "Сэргэлээх уоттара" литературнай түмсүүгэ сылдьыбыта. Тарбахха баттанар, элбэх эрэниэхэр хоһооннььут буолбута. 1987 сыллаахха "Кутаа тула" диэн хоһооннорун хомуурунньуга тахсыбыта. Чурапчытын дьонугар анаан суруйбут дириҥ ис хоһоонноох хоһооннору ырыа буолан ылланаллар. Кыталаах нэһилиэгэр анаан "Сайда тур, турутур!" хоһооно бу нэһилиэк марша буолбута. Айар куттаах оройуон ыччатын түмсүүтүн председателинэн үлэлээбитэ.

Мария Николаевна интернат-оскуолаҕа, оройуон хаһыатыгар олус таһаарыылаахтык, айымньылаахтык үлэлээбитэ. Оскуола салалтатын, үөрэх улуустааҕы управлениетын элбэх бочуоттунай грамоталарынан, Махтал суруктарынан наҕараадаламмыта. Айар үлэһиттэр социалистическай куоталаһыыларыгар мэлдьи бастыҥнар кэккэлэригэр сылдьыбыта. Үлэтэ үрдүктүк сыаналанан ЫВСЛКС обкомун, ССКП райкомун, райсовет исполкомун, ССРС Журналистарын союһун, Саха Республикатын Журналистарын бырабылыанньатын бочуоттунай грамоталарынан, дипломнарынан, Махтал суруктарынан наҕараадаламмыта.

Мария Сидорова

САҤА КҮН

Кэрэчээн лыахтар кынаттара
Сибэккилэргэ хамсаата.
Көрүҥ, илин саҕахтан
Иһэр маҥна сарсыарда.
Таптыыбын бу сырдык түгэни –
Олоҕум саҕаанан барыытын.
Чаҕыл күн, ийэ сир көрсүһэр
Өрөгөй үөрүүлээх чаастарын.
Хайһаммый, мин эмиэ барыаҕым,
Хааллырыам бу сири букатын.
Ол кэмигэ даҕаны истиэҕим
Алаастар саҥа күн тылларын.
Суутунас чарангга биир хатыҥ
Күн диэки уунуоҕа лабаатын,
Ол хатыҥ этиэҕэ алгыһын -
Алаастар төлөннөөх тапталын.

Күндүтүк саныыр, тапталлаах учууталбыт Мария Николаевна биһиги кэккэбититтэн туораабыта олус да хомолтолоох, курус.

Биһиги Д. П. Коркин аатынан орто спортивнай оскуоланы 1979 сыллаахха үөрэнэн бүтэрбиппит. Мария Николаевна оччолорго саҥа үөрэҕин бүтэрэн - саха тылын учууталынан анаан кэлбитэ. Биһиэхэ 9-10-с кылаастарга кылаас салайааччытынан анаммыта. Сүрдээх эдэр, мэлдьи кэпсии-ипсии, үөрэ-көтө сылдьар, сүрдээх боростуой буолан түргэнник биир тылы булбуппут, олус диэн сөбүлээбиппит. Таһыттан көрдөххө кытаанах курдугун иһин наһаа аһыныгас, уйан дууһалаах этэ.

УЧУУТАЛБЫТ БАРАХСАН...

Талан ылбыт идэтин бигэтик баһылаабыт учууталбыт барахсан үөрэтэрэ наһаа үчүгэй, ылыннарыылаах этэ. Сүрдээх судургутук бэйэтин тылынан быһааран араас уустук айымньылары ырытыһан дьоҕустук өйдүүрбүт. Хаһан да кыыһырбатын өйдөөбөппүт.

Үөрэнэр сылларбытыгар учууталбыт туһунан үтүө өйдөбүл элбэх. Олортон икки түбэлтэни ахтан аһарыам.

Биирдэ хоһоону нойосуус үөрэтиэхтээхпитин кылаас аҥара үөрэппэккэ кэлбит. Ити кэнниэ оскуолаҕа биэчэр буолуохтаах. Учууталбыт: "Киэһэ уруок кэнниттэн хаалан үөрэтиэххит, биэчэргэ барбаккыт", - диэтэ. Онуоха биһиги элэ-была тылбытын этэн көрдөспүппүтүгэр санаата буолбата быһыылааҕа, көҥүллээбитэ. Онно махталбытын биллэрэн нөнүө күнүгэр хоһооммутун бары билэн кэлбиппит.

Иккис түгэн. Маҥнайгы уруогунан саха тыла буолла. Чуораан тыаһаатын кытта кылааспытыгар киирдибит. Учууталбыт киирэн эрэр курдуга, онтон эмискэ түргэн үлүгэр-дик дуоска иннигэр баар буолан хаалбыта уонна хайдах эрэ ойоҕоһунан сылдьар курдуга. Өйдөөн көрбүппүт баттаҕын кырыйтаран үчүгэй баҕайы тыаа бүрүчүөскэ оҥотторбут этэ. Билигин санаатахха, атыҥырыахтара диэбит, сыыйа көрдөрүөн баҕарбыт быһыылааҕа.

Истиҥ, ийэлии сыһыаннааҕа. Биһиги, кыргыттар, учууталбытын истиҥ сүбэһит быһыытынан өйдөөн хаалбыппыт. Уолаттары "баттахтааата", "оһуунканан ытта" диэн үҥсэргээтэххитинэ: "Кыргыттар, эһиги, куруук бэйэҕитин көрүнэ, ыраастык таҥна, чөбөрдик тутта-хапта сылдьыахтааххыт, уолаттаргытыгар үчүгэйдик сыһыаннастаххытына эйэлээх буолуохххут, кинилэри эһиги бэрээдэккэ үөрэтиэхтээххит" диирэ.

Тапталлаах учууталбыт Мария Николаевна, эн сылаас, ийэлии истиҥ сыһыаҥҥын, элбэххэ үөрэппиккин-иитиккин умнуохпут суоҕа, өйдүү-саныы сылдьыахпыт.

Интернат-оскуоланы 1979 с. бүтэрбиттэр ааттарыттан Анна ПОПОВА.

СЫТЫЫ БӨРҮӨЛЭЭХ, УМСУЛҔАННААХ ТЫЛЛААХ ЖУРНАЛИСТ

Мария Николаевна Чурапчытааҕы оҕо спортивнай интернат-оскуолатыгар учууталлыы сылдьан 1980 сыллаахха "Саҥа олох" хаһыат редакциятыгар суруk отделын сэбиэдиссэйинэн үлэлии кэлбитэ. Ити иннинэ сайын уоппускатыгар корректордаабыта. Суруйар идэлээх буолан хаһыат үлэтин ис сүрэҕиттэн сөбүлээбитэ. Улууспут хаһыата 75 сылын туолар үбүлүөйүгэр анаммыт кинигэҕэ "Хаһыат үлэтин ис куукунатын билсибитим, сөбүлээбитим, онон учууталлыыр үлэбиттэн саарага суох арахсыбытым" диэн суруйар.

Журналист быһыытынан Мария Николаевна аҕарачкыны тардар, тупсаҕай ис хоһоонноохтук суруйара. Хаһыат бары жанрыгар ситиһиилээхтик үлэлээбитэ. Кини суруйбут ыстатыйалара, араас идэлээх, үлэлээх дьонтон ылбыт интервьюлара, зарисовкалара, репортаастара хаһыат бастыҥ суруйуулара буолаллара. Ол да иһин тэрийтэ иһинэн ыытыллар айар үлэһиттэр конкурстарыгар хас да төгүл бастаабыта.

Биирдэ үлэлээбит коллегалара кини үлэтигэр олус бэринниилээҕин, наада буоллаҕына түүн-күнүс диэн аахсыбакка суруйан хаһыакка тахсыахтаах матырыйаалын бэлэм оҥорорун бэлиэтииллэр. Тыла-өһө, суруйуутун тутула бэйэтэ туһунан буочардаах буолара. Ити кини сахатын тылын сүмэтин, уус-уран тылын толору баһылаабытыттан тахсара.

1993-1995 сылларга редакторынан үлэлээбитэ. Ити кэми "Рыынок кэмин ирдэбилинэн бэйэҕэ эбии үбү киллэриини суолутар киирбиппит, "Сир" баантан кредит ылан быһаатгалары бэчээттиир массыына атыыласпыппыт, онно үлэлиэхтээх кадрдары үөрэттэрбиппит. Хаһыатчыт түөрт эркин иһигэр олорон кэм хардыытын ситиһэн иһэрэ уустук, ол иһин төһө кыалларынан журналистары командировкаҕа элбэхтик сырыттыннара сатыырбыт" диэн суруйар.

Быстах тохтуу сылдьан баран 2000 сыллаахха пенсияҕа редакцияҕа үлэлии сылдьан тахсыбыта. Редактор Гаврил Гаврил Поповтуун сүрдээҕин тапсаллара, хаһыат тыл-өс өттүнэн тускарыгар эппиэттиир секретарь Семен Романович Даниловтыын элбэхтик үлэлэһэллэрэ. Мин ити кэмҥэ редакцияҕа саҥа үлэлээн эрэрим. Кыра кылааска биирдэ үөрэммит буоламмыт эрдэттэн билсэрбит. Хаһыатчыт буоларбар элбэхтик сүбэлээбитэ, такайбыта. Редактор солбуйааччытын быһыытынан тэрийэр үлэбэр көмөлөспүтэ.

"Саҥа олох" РИХ коллектива Мария Николаевнаны, кини үлэтин үрдүктүк сыаналыыр. "Олоҕум бүттүүнэ ситиминэспит хаан-уруу тэриллэн үлэҕэ-хамнаһа өссө күүдьүйэн, күүһүрэн иһэригэр баҕарабын" диэн үбүлүөйдээх кинигэбитигэр биһиги коллективка анаан алгыстаах суруйуута олоххо киирэр. Кини саргылаах санаатын, ыраас суобаһын үлэлээбит коллектива умнубат.

Алексей СЛЕПЦОВ.

БИҺИГИ МААЙЫСПЫТ

Мин Машалыын кыра кылаастан интернат-оскуолаҕа биир хоско олорон үөрэммиппит. Биһиги аан маҥнай интернат-оскуола аһыллыытыгар хомуллан интернатчиктар этибит.

Маша 4-с кылааска үөрэнэ кэлбитэ. Үөрэҕэр үчүгэй этэ. Элбэх саналааҕа, кэпсээннээҕэ. Оччоттон кини баара билээччи, ыытыылар дьаһалларга олус актыыбынайдык кыттара, истиэнэ хаһыатын солбулуубат редактора этэ. Сүрдээх юмордаах, кими баҕарар туох уратылааҕын көрөн сөрүүсэпкэ ааттааччы. Олус боростуой, кими баҕарар кытта тапсааччы, үтүө сүбэһит, көмөлөһөөччү буолара. Сымнаҕас, элэккэй майгылааҕа. Ол эрээри санаатын толлубакка этэрэ, кытаатар кэмигэ кытаатан да ылара.

Оччолорго учуутал Иннокентий Семенович Оконов литературнай куруһуогу ыытара. Маша итиниэ сылдьан хоһоон айарга үөрэммитэ. Түүн утуйа сытан ким эрэ ботугуруур саҥатыттан уһуктан кэлэрим. Өйдөөн истибитим – Маша ыйдааҥа сырдыгар хоһоон айан, онтун ааҕа сытар буолара. Сороҕор ыллыы сытарын истэрим. Кыра эрдэҕиттэн ыарахан олохтоох буолан санаарҕыыра элбэх быһыылааҕа даҕаны биһиэхэ биллэрбэт этэ, оҕо тэҥинэн сэргэхтик сылдьара.

Кэнники үлэһит буолан үөрэммит оскуолабытыгар биирдэ үлэлээбиппит. Кини икки сыл үлэлээн баран редакцияҕа көспүтэ. Дьиҥэр, оскуолаҕа үлэлээбитэ буоллар, үлэтэ олус тахсыылаах буолуо этэ. Оҕолору үөрэтэргэ анаан кэлбит курдук киһи этэ. Кэпсээнэ барыта үөрэтэр оҕолоро, биирдэ үөрэммит оҕолоро буолара. Төһө даҕаны кылгастык үлэлээтэр, суолун-иһин, билиитин-көрүүтүн оҕолорго биллэрэн, үөрэтэн хаалбытын үөрэнээччилэрин ахтыылара кэрэһэлиир. Кини уус-уран, сахалыы баай тыла оҕолорго иҥмитэ буолуо диэн итэҕэйэбин. Оҕо таптыыр, итэҕэйэр, убаастыыр учуутала этэ.

Учууталлыыр кэмигэр 4 квартиралаах уопсайга олорбута, онно сылдьар этибит. Киһи киирдэҕинэ үөрэн-көтөн, олордо охсон, кэпсээн-ипсээн барара. Олус ыалдьытымсаҕа, астаабыт аһа минньигэһэ сүрдээх, дьиэтэ ып-ыраас буолара. Кини уоллуу характердаах, кини майгылаах буолан ордук уолаттары кытары тапсара. Хаһан даҕаны таҥас-сап, малсал туһунан кэпсэтээччитэ суоҕа. Билиитэ-көрүүтэ киэҥэ сөхтөрөрө. Сороҕор тыыл, сэрэнэ да быһаарыйан кэпсиэр-бит. Мин кинини үүнэрэ-сайдара, ыраатара буолуо дии саныырым.

Дьиэтигэр улахан библиотекалаах этэ. Элбэхтик ааҕара. "Кинигэҕэ харчыбын олох харыстаабаппын", - диирэ.

Биирдэ төрөөбүттэригэр, кинилэр оҕолоругар сүрдээхтик кыһаллара. Үлэлээбит хамнаһын үксүн кинилэр кыһалҕаларыгар тутара. Эдьиийин аҕалан, үс оҕотун көрөн, үлэлэтэн биирдэ олорбуттара. Убайын, балтын туһугар олус долгуйара, кинилэр үчүгэйдик сылдьалларыгар ахсаабат кыһамньытын уурара.

Биһигини түмэрэ, хас биирдиибитин күндүтүк саныыра, таптаан ааттыыра. Дьону хаһан даҕаны куһаҕанныk сангарбат үтүө хамчыстыбалаах этэ.

Уолун Жениэни ис-иһиттэн истиҥник таптыыра. Кинини элбэх билиини-көрүүнү, киһи быһыытынан үчүгэй хамчыстыбаларын иҥэрбит буолуохтаах диэн эрэнэбит.

Күндү киһибит Маайыс биһиги өйбүтүгэр-санаабытыгар мэлдьи баар буолуоҕа. Ылан дьылларга ыраастыы.

Вера Петровна ШАДРИНА, "Учууталлар учууталлара" бэлиэ хаһаайката.

Бэлэмнээтэ Алексей СЛЕПЦОВ.

ЭҔЭРДЭЛИИБИТ!

Күндү биһиэхэ үөрэммит дьиэбитин, "Кэскил" үлэтин иитээччитин ***Тамара Григорьевна КОНСТАНТИНОВАНЫ*** *өр сылларга үлэҕэ үрдүктүк сыаналанан "Саха Республикатын үөрэҕириитин туйгуна" аатын ылбытынан истиҥник эҕэрдэлиибит!*

Баҕарабыт кэлэр кэмнэргэ үлэҕэр өссө үгүс ситиһиилэри, чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, дьоллоох олоҕу!

Н.М.Новгородова, С.А.Иванова, Е.В.Парфенова, М.Н.Дохунаева.

* * *

Күндүтүк саныыр кэргэммит, аҕабытын, эһэбитин, хос эһэбитин, Чурапчы, Булуҥ улуустарын Бочуоттаах гражданинын, Кытаанах нэһилиэгин ахтыыларын ***Павел Николаевич СКРЯБИНЫ*** *75 сааһын туолбутунан үөрүүлээхтик эҕэрдэлиибит!*

Эн олоххо дьулуурун, көрсүүн, аламаҕай дьон-сэргэ ытыктабылын ылар дьоҕурдаах олоҕуҥ биһиэхэ орduk үтүө холобур буолар. Дьоллоох буол! Сүһүөхтэр сылдьан кырдьар кыһалҕатын билиминэ, биһигини үөрдэ, айбыт буолан сырыт диэн баҕабыт бастыҥын, саҥабыт үтүөтүн аныыбыт!

Кэргэниҥ, бары оҕолоруҥ, кийииттэриҥ, күтүөттэриҥ, сиэннэриҥ, хос сиэннэриҥ.

* * *

Күндүтүк саныыр, убайбытын, таайбытын, Соловьев нэһилиэгин олохтооҕун ***Степан Александрович БАХЧАНЕНЫ*** *70 сааһын туолбутунан истиҥник эҕэрдэлиибит!*

Эйиэхэ оҕо, сиэн ыччат, эйэлээх буолан, олоҕун доҕорунаан Лина Егоровналыын үөрэ-көтө, чэгиэнник олороргутугар үөрэбит, астынабыт. Бу үөрүүлээх күннүгэр Эйиэхэ Кыһыл Аммаҕа дохсун сүүрүгүнүү чэгиэн доруобуйаны баҕарабыт, уус сиэннэриҥ оҕолорун үйэтигэр дьоллоохтук олор диэн алгыыбыт.

Биһиги төрөөбүттэриҥ Мария, Валентина, Александра, Евдокия, күтүөтүҥ Валерий уонна кинилэр оҕолоро, сиэннэрэ.

* * *

Чурапчы орто оскуолатын иитэр үлэҕэ директоруҥ солбуйааччытын, СР үөрэҕириитин туйгунун, кэлим холлективпын ***Елена Петровна КОРЯКИНАНЫ*** *үйэ аҥардаах үбүлүөйгүнэн итиэтик-истиҥник эҕэрдэлиибит!*

Өр сылларга үөрэҕириигэ эйэлээх сылаайры биллэккэ сүүрэн-көтөн, оҕолору үөрэтиигэ, иитиигэ кыһаллан үлэлээбиккэнэн киэн туттабыт. Тылбыт эдэрэн бириэлэлээхтик, эрэлэннэхтик үлэтин сыдьарагытын үөрэбит.

Өссө да үгүс сылларга таһаарыылааҕын үлэлээ, доруобай буол, үтүө ыйаан, чугас дьонуҥ таптабылынан, дьон-сэргэ махталынан арчыланан, үөрэ-көтө үлэлээн эттэҕинэ сырыт! Анарах сылдьаныҥ, сайааҕ саҥаҥ ыйык истиҥ махталбытын тиэрдэбит.

Чурапчы орто оскуолатын коллектива.

МАХТАНАБЫТ

Таптыыр күндү кэргэним, ийэбит, эбэбит Вера Ильинична Соколникова олохтон барбыт ыар күннэригэр күүс-көмө, аһаҕыл буолбут И.А.Лыткинаҕа, И.И.Говоровка, А.А.Мохначевскайга, Г.Г.Оконешниковаҕа, Н.В.Лыткинаҕа, Иван, Николай Соколниковтарга, П.С.Ноговицынаҕа уонна ыкса аймахтарбытыгар Оконешниковтарга, саҥаспыттар М.М.Шеломоваҕа, Мохначевскайдарга, бары аймахтарбытыгар, биһиги үөрэммит эргиттэр, "Ситим" маҕаһыныгар (салайааччы З.Н.Сивцеваҕа), Алаһар нэһилиэгин дьаһалтатын баһылыгар Н.В.Максимоваҕа, олохтоох оскуола коллективыгар, пенсионердарга. Алаһарбыт бар дьонугар махталбытын тиэрдэбит.

Олох бары үөрүүтүн, ситиһиилэри, кытаанах доруобуйаны баҕарабыт. Дьоллоох буолуҥ диэн алгыспытын анныбыт.

Кэргэнэ, уолаттара, кийииттэрэ, сиэннэрэ.

Муниципальное образование «Чурапчинский улус (район)»

ПЛАН-ГРАФИК

на распоряжение (№ 40 от 2 февраля 2010 года) главы МО "Чурапчинский улус (район)" "О проведении годового периодического технического осмотра автотранспортных средств, тракторов и прицепов к ним"

Проведения годового периодического технического осмотра АМТС и прицепов организаций, предприятий, учреждений и физических лиц по наслегам улуса.

Наименование предприятий /Место проведения/ Время

с.Арылах /с. Арылах /1 марта
с.Кытанах /с. Кытанах /3 марта
с.Сылан, уч.Тоя, Бора, Улахан-Кель/с. Сылан/4 марта
с.Чаппанда/с. Чаппанда/5 марта
с.Толон/с. Толон/9 марта
с.Мугудай/с. Мугудай/11 марта
с.Болтоно/с. Болтоно/12 марта
с.Хатылы/с. Хатылы/15 марта
с.Ожулун/с. Ожулун/16 марта
с.Чакыр/с. Чакыр /18 марта
с.Хайахсыт/с. Хайахсыт/19 марта
с.Хадар, уч.Уорга/с. Хадар/22 марта
с.Дирин/с. Дирин/23 марта
с.Телей-Дирин/с. Телей-Дирин/25 марта
с.Мырыла/с. Мырыла/26 марта
с.Мындагай/с. Мындагай/29 марта
ПО «Маарыкчан»/гараж/30 марта
Чурапча «Строй»/гараж/31 марта
Чурапча «Сельхозснаб»/Сельхозснаб/1 апреля
СХПК «Чурапча»/Алаас ПМК/2 апреля
ГУП ЖКХ/База ЖКХ/5 апреля
ОАО «Мелиоратор»/Алаас ПМК/6 апреля
ОАО Чурапчинская МТС/МУП МТС/8 апреля
Чурапча «Дорстрой»/Дорстрой/9 апреля
ОАО «Дороги - Чурапчи»/ГУП АД/10 апреля
Энергосбыт/РЭС/12 апреля
ЦУБ/ЦУБ/13 апреля
Упр. Культуры ОГПС-29, Сахабулт/ОГПС-29/15 апреля
УУО, Редакция, Гимназия/УУО/16 апреля
Сахателеком, Почта/Почта/19 апреля
Агенство УПК Арча Администрация с. Чурапча/СП ГАИ/20 апреля
УСХ, УКС, УПС, Земком, МЧС Экология/СП ГАИ/22 апреля
Сбербанк, УВК, Райпо, ГНИ/СП ГАИ/23 апреля
ДОК, ЧГИФКиС, ЧРССШИ/ЧГИФКиС/26 апреля
Казначейство, Лесхоз, СЭС/СП ГАИ/27 апреля
УОВД, Прокуратура, Нарсуд, Судприставы/СП ГАИ/29 апреля
Ветстанция/Ветстанция/30 апреля

Владельцы транспортных средств которые не смогли пройти технический осмотр на указанный срок просим обращаться на СП ОГИБДД с. Чурапча ул. Трактовая №2

С.И. ЯКОВЛЕВ,
глава МО "Чурапчинский улус (район)".

ИЗБИРАТЕЛЬНАЯ КОМИССИЯ МУНИЦИПАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ «СОЛОВЬЕВСКИЙ НАСЛЕГ»

РЕШЕНИЕ

№ 7 от 10 февраля 2010 года

О формировании участковых избирательных комиссий по выборам депутатов представительного органа муниципального образования «Соловьевский наслег»

В соответствии с пунктом 1 статьи 20 Закона Республики Саха (Якутия) «О муниципальных выборах в Республике Саха (Якутия)» и на основании личного заявления избирательная комиссия муниципального образования "Соловьевский наслег" решает:

Сформировать участковые избирательные комиссии в следующих составах:

Участковая избирательная комиссия № 7 с. Мырыла:

– Богатырева Дария Петровна – 1966 г.р. среднее специальное, 5 лет, пом. повар МДОУ Соловьевский детский сад «Чэчир».

– Собакина Эльвира Ивановна – 1968 г.р. среднее специальное, кассир МОУ Соловьевская средняя школа им. П.М.Васильева, 10 лет, МОУ Соловьевская средняя школа им. П.М.Васильева.

– Катанова Ирина Ивановна – 1976 г.р. среднее специальное, лаборант маслоцеха Мырыла СХПК «Чурапча», 5 лет, коллектив маслоцеха Мырыла

– Фёдорова Александра Николаевна – 1976 г.р. среднее специальное, социальный работник наслега, лет, коллектив магазина Мырыла ПО «Маарыкчаан»

– Шестакова Раиса Григорьевна – 1966 г.р. высшее, старшая медсестра МУ Соловьевская участковая больница им. М.И.Макаровой, 5 лет, коллектив участковой больницы.

Участковая избирательная комиссия № 8 уч. Хахыйах:

– Макаров Алексей Григорьевич - 197 г.р., среднее техническое, главы крестьянского хозяйства «Калыйа», 5 лет, жители участка Хахыйах

– Саввина Тамара Агафьевна - 1966 г.р. среднее техническое, повар детского сада уч.Хахыйах, 10 лет, коллектив детского сада уч. Хахыйах

– Новгородова Лидия Егоровна - 1966 г.р. среднее специальное, фельдшер ФАП уч. Хахыйах, 5 лет, жители участка Хахыйах

Д.Г. БАТАРИН,
председатель избирательной комиссии,
М.Г. НИКОЛАЕВА,
секретарь избирательной комиссии.

ИЗБИРАТЕЛЬНАЯ КОМИССИЯ МУНИЦИПАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ «СОЛОВЬЕВСКИЙ НАСЛЕГ»

РЕШЕНИЕ

№ 7 от 10 февраля 2010 года

О формировании участковых избирательных комиссий по выборам депутатов представительного органа муниципального образования «Соловьевский наслег»

В соответствии с пунктом 1 статьи 20 Закона Республики Саха (Якутия) «О муниципальных выборах в Республике Саха (Якутия)» и на основании личного заявления избирательная комиссия муниципального образования "Соловьевский наслег" решает:

Сформировать участковые избирательные комиссии в следующих составах:

Участковая избирательная комиссия № 7 с. Мырыла:

– Богатырева Дария Петровна – 1966 г.р. среднее специальное, 5 лет, пом. повар МДОУ Соловьевский детский сад «Чэчир».

– Собакина Эльвира Ивановна – 1968 г.р. среднее специальное, кассир МОУ Соловьевская средняя школа им. П.М.Васильева, 10 лет, МОУ Соловьевская средняя школа им. П.М.Васильева.

– Катанова Ирина Ивановна – 1976 г.р. среднее специальное, лаборант маслоцеха Мырыла СХПК «Чурапча», 5 лет, коллектив маслоцеха Мырыла

– Фёдорова Александра Николаевна – 1976 г.р. среднее специальное, социальный работник наслега, лет, коллектив магазина Мырыла ПО «Маарыкчаан»

– Шестакова Раиса Григорьевна – 1966 г.р. высшее, старшая медсестра МУ Соловьевская участковая больница им. М.И.Макаровой, 5 лет, коллектив участковой больницы.

Участковая избирательная комиссия № 8 уч. Хахыйах:

– Макаров Алексей Григорьевич - 197 г.р., среднее техническое, главы крестьянского хозяйства «Калыйа», 5 лет, жители участка Хахыйах

– Саввина Тамара Агафьевна - 1966 г.р. среднее техническое, повар детского сада уч.Хахыйах, 10 лет, коллектив детского сада уч. Хахыйах

– Новгородова Лидия Егоровна - 1966 г.р. среднее специальное, фельдшер ФАП уч. Хахыйах, 5 лет, жители участка Хахыйах

Д.Г. БАТАРИН,
председатель избирательной комиссии,
М.Г. НИКОЛАЕВА,
секретарь избирательной комиссии.

ИЗБИРАТЕЛЬНАЯ КОМИССИЯ МУНИЦИПАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ «ХОПТОГИНСКИЙ НАСЛЕГ»

РЕШЕНИЕ

№ 6 от 11 февраля 2010 года

О формировании участковых избирательных комиссий МО «Хоптогинский наслег» по проведению выборов депутатов представительного органа МО «Хоптогинский наслег»

Рассмотрев предложения по кандидатурам для назначения в состав участковых избирательных комиссий МО «Хоптогинский наслег» в соответствии Федерального закона «Об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации», статьей 20 закона Республики Саха (Якутия) «О муниципальных выборах в Республике Саха (Якутия)», избирательная комиссия МО «Хоптогинский наслег»

РЕШИЛА:

1. Сформировать участковые избирательные комиссии:

1.1. – Хоптогинскую участковую избирательную комиссию № 22 в составе:

– Посельская Диана Васильевна – 26.01.1971 г.р., образование высшее, методист МДОУ «Диринский детский сад «Былык», имеющую опыт работы в избирательных комиссиях, предложенную избирательной комиссией МО «Хоптогинский наслег».

– Тимофеев Григорий Григорьевич – 04.02.1952 г.р. образование среднее, член ИП Потапов, собранием избирателей по месту жительства

– Кирдянов Петр Петрович – 04.08.1959 г.р., образование среднее, водитель Диринской участковой больницы, собранием избирателей по месту жительства.

– Семенова Лена Романовна – 16.09.1985 г.р., образование высшее, временно б/р, предложенную избирательной комиссией МО «Хоптогинский наслег»

– Васильев Дмитрий Дмитриевич – 26.02.1961 г.р., образование среднее общее, Чурапчинский филиал ГУП ЖКХ, оператор котельной твердого топлива агрошколы, собранием избирателей по месту жительства

– Кузьмина Марфа Александровна – 27.07.1985 г.р., образование начально-профессиональное, Диринское торговое предприятие Маркычанского потребобщества магазин №4, продавец, собранием избирателей по месту жительства

– Павлов Егор Иннокентьевич – 31.08.1963 г.р., образование средне-специальное, член ИП Потапов, собранием избирателей по месту жительства

1.2. Мельжехсинскую участковую избирательную комиссию №21 в составе:

– Пестерева Елизавета Семеновна – 20.07.1954 г.р., образование средне-специальное, заведующая Мельжехсинским ФАП, предложенная избирательной комиссией МО «Хоптогинский наслег».

– Васильева Мария Егоровна – 04.01.1971 г.р. образование средне-специальное, директор СДК участка Мельжехси, собранием избирателей по месту жительства.

– Елисеев Николай Петрович – 05.03.1947 г.р., образование среднее, пенсионер, собранием избирателей по месту жительства.

– Посельский Иннокентий Петрович – 07.06.1961 г.р., образование среднее, кочегар Чурапчинского филиала ГУП ЖКХ, собранием избирателей по месту жительства.

– Посельская Светлана Петровна – 23.03.1960 г.р., образование высшее, санитарка Мельжехсинского ФАП, собранием избирателей по месту жительства.

2. Данное решение опубликовать в улусной газете «Саҥа олох».

3. Решение обнародовать путем размещения на стендах муниципального образования наслега.

В.Р. ИВАНОВ, председатель ИКМО "Хоптогинский наслег",
Л.Н. КОЛЕСОВА, секретарь ИКМО "Хоптогинский наслег".

ИЗБИРАТЕЛЬНАЯ КОМИССИЯ МУНИЦИПАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ «ХОПТОГИНСКИЙ НАСЛЕГ»

РЕШЕНИЕ

№ 7 от 11 февраля 2010 года

О назначении председателей участковых избирательных комиссий муниципального образования «Хоптогинский наслег»

Рассмотрев предложения по кандидатурам для назначения председателями участковых избирательных комиссий муниципального образования «Хоптогинский наслег» и в соответствии Федерального закона «Об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации», статьей 20 закона Республики Саха (Якутия) «О муниципальных выборах в Республике Саха (Якутия)» избирательная комиссия муниципального образования «Хоптогинский наслег» РЕШИЛА:

1. Назначить председателями участковых избирательных комиссий муниципального образования «Хоптогинский наслег»:

1.1. Хоптогинский избирательный участок №22

– Посельскую Диану Васильевну – 26.01.1971 г.р. образование высшее, методист МДОУ «Диринский детский сад «Былык», имеющую опыт работы в избирательных комиссиях, предложенную избирательной комиссией МО «Хоптогинский наслег».

1.2. Мельжехсинский избирательный участок №21

– Пестереву Елизавету Семеновну – 20.07.1954 г.р., образование средне-специальное, заведующая Мельжехсинским ФАП, предложенную избирательной комиссией МО «Хоптогинский наслег».

2. Данное решение опубликовать в улусной газете «Саҥа олох».

3. Решение обнародовать путем размещения на стендах муниципального образования наслега.

В.Р. ИВАНОВ, председатель ИКМО "Хоптогинский наслег",
Л.Н. КОЛЕСОВА, секретарь ИКМО "Хоптогинский наслег".

Таптыыллаах кэргэним, аҕабыт, эһэбит, Болугур нэһилиэгин олохтооҕо

СИДОРОВ Дмитрий Михайлович

бу дьыл олунньу 13 күнүгэр ыраахан ыарыыттан олохтон туораабытынан биллэр дьонуттар, аймахтарыгар иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ.

Күтүрээнибитин тэҥҥэ үлэлээбит:

– Болугур нэһилиэгин олохтооҕо, педагогическай үлэ ветерана, Россия үөрэҕириитин туйгуна Сидоров Дмитрий Михайлович уһун ыраахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан кэргэнигэр, Амма орто оскуолатын библиотекардыгар Сидорова Елена Давыдовнаҕа, балтыгар, оскуола директорын научнай үлэҕэ солбуйааччытыгар Борисова Ольга Михайловнаҕа, кинилэр оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас аймахтарыгар Болугур нэһилиэгин дьаһалтата, кырдьаҕастар сэбиэттэрэ.

– Биһиги үөрэммит табаарыспыт Сидоров Дмитрий Михайлович олохтон туораабытынан кэргэнигэр Елена Давыдовнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар Амма орто оскуолатын 1969 с бүтэрбиттэр;

– Р.Н.Константинова аатынан Амма орто оскуолатын учууталын, педагогическай үлэ ветерана, Россия үөрэҕириитин туйгуна Сидоров Дмитрий Михайлович уһун ыраахан ыарыыттан олохтон туораабытынан кэргэнигэр, Амма орто оскуолатын библиотекардыгар Сидорова Елена Давыдовнаҕа, балтыгар директорын научнай үлэҕэ солбуйааччыта Борисова Ольга Михайловнаҕа, кинилэр оҕолоругар, сиэннэригэр Амма орто оскуолатын коллектива, Чурапчы улууһун үөрэҕин салалтата, үөрэх үлэһиттэрин профсоюһун комитета, физкультура учууталларын методическай холбоһуга, оскуола библиотекардара;

– Убаастыыр табаарыспыт Сидоров Дмитрий Михайлович уһун ыраахан ыарыыттан олохтон туораабытынан кэргэнигэр Елена Давыдовнаҕа уонна кини оҕолоругар табаарыстара Нађаар, Настя уонна кинилэр оҕолоро;

– Сидоров Дмитрий Михайлович уһун ыраахан ыарыыттан олохтон туораабытынан кэргэнигэр Елена Давыдовнаҕа, эдьиийигэр Варвара Федоровнаҕа уонна биһиги төрөөбүттэригэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас аймахтарыгар Амма орто оскуолатыгар кылааһа Варвара ыллыта биһиги үөрэммиттэри

ИП СИВЦЕВ В.Д. ВЫПОЛНЯЕТ СЛЕДУЮЩИЕ РАБОТЫ:

1. Ремонт и монтаж сети освещения зданий, организаций и частных домов;
2. Ремонт и монтаж электросилового оборудования до 1000 В;
3. Замена и установка 1 фазного и 3-х фазного счетчиков электрической энергии;
4. Установка наружного освещения с фотоэлементом;
5. Спуск с опоры ВЛ-0,4 кВ (при наличии тех. условий на подключение электрических сетей)

– Возможна работа своим материалом.
– Имеется допуск к V группе до 1000 В и выше.
– Выезд в наслега.
– А также реализуем электроматериалы (провода, кабели и т.д.) по низкой цене.

Конт. тел.: 42-904, 8914-285-63-71, 8924-463-86-57.

БИЛЛЭРИИЛЭР

Чурапчинское ОСБ №5048 продает на дрова деревянное здание музыкальной школы площадью 340 кв.м по адресу: с.Чурапча, ул.Ленина,51.

По всем вопросам обращаться по телефонам: 41-451, 42-070.

Администрация ОСБ №5048.

* * *

Гранит, мрамор араас көрүҥэ кэллэ. Портреттэ, иһэбупиллэх суруктарга заказ оҥоробут. Чурапчы бөһүөлэгэ, Кухарев уул.7.

Тел: 41-887, 8914-225-80-57.

ЭҔЭРДЭЛИИБИТ!

Күндү кыыспыт, ийэбит, эдьиийбитин, эбээбитин, үгүс дьон кэрэтин тумус туттар, бас-көс, убаастыыр киһибитин **Мотрена Иннокентьевна КОРЯКИНАНЫ** үйэ аҥардаах үбүлүөйүнэн үс сүрэхпититтэн эҕэрдэлиибит!

Чэгиэн-чөбүк доруобуйаны, үйэлээх олоҕу, баҕа санаа бастыҥын, үтүө санаа үтүмэнин баҕарабыт.

Ахсаабат кыһамньыҥ, үүрэабат болҕомтоҥ, сылаас сыһыаныҥ, үйэҕэ тапталыҥ иһин истиҥник махтанабыт.

Үөрүү-көтүү үксээтин, үҥүар-сайдар кэскиллэн, үлэҥ ситиһиитэ эҥэрдэстин, дьиэ кэргэннэр дьол тосхойдун диэн алгыыбытын анныбыт!

Эҕэрдэни кытта таптыыр аҕаҥ, кийииттэриҥ, биирэ төрөөбүттэриҥ, кыыһыҥ, бырааттарыҥ, сиэннэриҥ, аймахтарыҥ Макаровтар.

* * *

Күндүттэн санаар кийиитин, олус убаастыыр саастыыбыт, саха Далбар хотунун **Анна Сергеевна СИВЦЕВАНЫ** 55 саастаах үбүлүөйүнэн итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит!

Баҕарабыт үһүн дьоллоох олоҕу, күрүүтүн бу курдук истиҥ мичээрин сыдьаайа сырыт, ыарыы тумунну, дьол эрэ арыаллаатын!

Эҕэрдэни кытта эдьиийгит Евдокия Афанасьевна, Дьокуускайтан, Сыыктан Дружиновтар, Артамоновтар, Тарабукиннар.

* * *

Убаастабыллаах **Анастасия Степановна КИРИЛЛИНАНЫ** "СР үөрэҕириитин туйгуна" аатын ылбыккынан истиҥник эҕэрдэлиибит!

Ыллыктааҕ таптаҕыҥнан, үлэҕэ эппиэтинэскинэн, дьоҥҥо болҕомтолоох сыһыаныҥнан, үтүө санааҕынан үгүс киһи ытыктабылын ылаахтын ылаҕын. Өй-санаа, өйдөбүл буолаҕар барыта махтал!

Баҕарабын түс бэйэҥ, дьиэ кэргэнтэр чэгиэн доруобуйаны, үйэлээх олоҕу, дьол-соргуну!

Эҕэрдэни кытта Евдокия Гуляева.

* * *

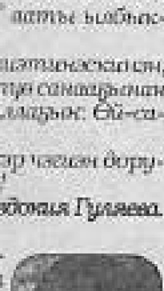

Арыылаах орто оскуолатын кылаабынай бухгалтерын **Вера Георгиевна СЫРОМЯТНИКОВАНЫ** үйэ аҥардаах үбүлүөйүнэн үс сүрэхтэн итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит!

Баҕарабыт сир үрдүгэр баар барыта кэрэни, сырдыгы, кытаанах доруобуйаны! Санаабыт баҕа санаабыттыы туолун. Үлэҕэр, түс олоххор, дьиэ кэргэннэр эссо үрдүк ситиһиилэри уонна кинилэр таптааҕыныар үөрүттэн үөрэрдэр дьоллоохтук олорор бор!

Бииһиги аймахха күрүүтүн өйдүү, кэрэ-кэнэ, сүбэлии буоларыҥ иһин махталбытын тиэрдэбит!

Эҕэрдэни кытта биирэ төрөөбүттэриҥ уонна кинилэр оҕолоро.

* * *

Тэрилтэбит попечителэ, "Чурапчы" ТХПК директора, РФ тыатын хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитин **Андрей Тимофеевич НОГОВИЦЫНЫ** "Бочуот уонна Албан аат" орденынан наҕараадаламмыккынан үс сүрэхпититтэн эҕэрдэлиибит!

Бэлтрабыт эйиэхэ, эһигиэхэ коллективкар таһаарыылаах үлэҕитигэр дьон-сэргэ билинниитин, биһирэбилин эһиэ туруорсыыгар, түс бэйэҕэр, дьиэ кэргэҥҥэр үтүө доруобуйаны, үгүс үөрүүнү, олоххутугар дьолу!

Чурапчы нэһилиэгин "Кэскил" уһуйаан коллектива.

* * *

Чурапчы улуунун Муниципальнай депутатын, "Кэскил" уһуйаан попечителин **Иван Григорьевич МАКАРОВЫ** таһаарыылаах үлэтин сыаналанан "Үлэҕэ килбиэнин иһин" анал бэлиэнэн наҕараадаламмыккынан истиҥник эҕэрдэлиибит!

Түс бэйэҥ анаан, сылларга биһиэр "Сыл бастыҥ үлэһитэ" наҕараадах тэрилтэбит үлэтэ үгүс ситиһиилээхтэргэр тэҥҥэ хаарыс буоларыгар махтанабытын биллэрэбит.

Биһиэнэ күн курдук тапталлаахтык, олоххо суолун кыыһарга кыһамньылаах үлэтин, дьонун-сэргэтин үөрдэ тур! Түс бэйэҕэр, дьиэ кэргэҥҥэр үгүс үөрүүнү, ситиһиилэри, дьолу-соргуну!

Чурапчы нэһилиэгин "Кэскил" уһуйаан коллектива.

* * *

Күндү биитибитин, эдьиийбитин, "Туллукчаан" уһуйаан этнопедагогун **Ирина Дмитриевна ЗАХАРОВАНЫ** "Саха Республикатын үөрэҕириитин туйгуна" аатын ылбыккынан итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит!

Баҕарабыт кытаанах доруобуйаны, эссо үрдүк таһаарыылаах үлэни, дьиэ кэргэннэр дьоллоох-сарсыллаах олоҕу!

Эҕэрдэни кытта биирэ төрөөбүттэриҥ уонна кинилэр дьиэ кэргэттэрэ.

БИЛЛЭРИИЛЭР

Дорогие жители Чурапчинского улуса и села Чурапча!

ВНИМАНИЕ: ПРАЗДНИЧНАЯ АКЦИЯ!

В связи с праздниками 23 февраля и 8 марта проводится акция для пайщиков КПКГ "АЛСА Кредит" с 8 февраля по 31 марта 2010 года под низкий процент. Наш адрес: Чурапчинский улус, с.Чурапча, ул.Ленина 36 "а", **тел: 42-932.**

* * *

Убаастабыллаах Чурапчы улууһун олохтоохторо!

Оттук маска, уокка уонна гааска субсидия ороттоорругутугар докумуоннары олунньу 26 күнүгэр диэри тутабыт. Дьиэ кэргэн ыспыраапката бу сылга саҥаттан ирдэнэр. Дохуот барыл кэрүүтэ 2009 сыл 4-с кварталыттан туһэр. Наһаалаах олохтоохторо докумуоннарытын бэйэлэт кииллэрэн туттараҕыт. **Биллэр тел: 41-154,** аадырыспыт: Артемьев аатынан уул, 9.

Субсидия отдела.

* * *

Убаастабыллаах Чурапчы улууһун олохтоохторо уонна ыалдьыттара!

http://churapchy.narod.ru диэн аадырыһынан сахалыы тыллаах Интернет сайт олохо киирдэ. Улуус хас биирдии нэһилиэктэрин ааҕарыллан оҕонулунна. Ону таһынан биллэриилэр, ыстатыйалар, сонуннар күн аайы таҕа туруохтара. **Биллэр тел: 42-123.**

* * *

В магазине **"Уйгун"** новое поступление запчастей на иномарки, автомобили УАЗ-микроавтобус и Черри-Тигга. А также открылась мастерская по ремонту автомобилей: замена масла, промывка инжекторов, замена ходовой, ремонт двигателя, КПП, услуги пресса и т.д. **Тел: 42-348.**

* * *

Күн ахсын **"Илин"** такси сарсыарда 5 ч, 9 ч, 11 ч, күнүс 14 ч, 16 ч. Дьокуускайга дьону таһар. **Тел: 42-777, 711-635, МТС-272-88-10, Дьокуускайга тел: 33-31-86, 74-88-55.**

* * *

Продаю ВАЗ-2107 2006 г. в. в идеальном состоянии за 100 тыс. руб. и персональный компьютер, цена 16 тыс. руб. **Тел: 8914-285-63-53, по счет компьютера обр. по тел: 8914-959-73-91.**

* * *

МТЗ трактор күнүн (ПКУ 0,8), Т 25 күнүн, 2 т самосвал прицебин атыылыыбын. **Биллэр тел: 23-421, 8914-280-19-38.**

* * *

- **ИП Катакинов К.М. оказывает следующие услуги:**

1. Составление и сдача налоговых деклараций, других бух/отчетов;
2. Составление и сдача индивидуальных сведений ОПС, справок 2НДФЛ (работников за год);
3. Отправка 1 отчета (файла) через интернет – 150 руб;
4. Составление бизнес-плана; устава ООО;
5. Ведение и восстановление бухгалтерского, налогового учета юридических лиц.

Адрес: с.Чурапча, ул. Ленина, 32 (здание Росгосстрах).
Тел: 8914-223-42-37, 43-251, 41-622.

* * *

Такси "Далбар" күнахсын Дьокуускайга сылдьар, А-Бэстэхтэн табаар таһар уонна коллективнай сакаастары ханнык баҕарар хайысхаҕа барар. **Тел: 8914-102-29-44, 42-048.**

* * *

Рулоннаммыт оту атыылыыбын.
Тел: 27-603, 8984-106-13-43.

* * *

6х6 дьиэ киэҥдэйи атыылаанар. **Тел: 29-145 (7 чаас кэнниттэн).**

* * *

200 устуука лафет мас атыыланар.
Биллэр тел: 25-316, 8914-104-60-14.

* * *

Ремонт телевизионной аппаратуры и бытовой техники, а также сотовых телефонов. **Тел: 41-377, 8914-220-48-38.**

* * *

Финансово-казначейское управление Министерства финансов РС(Я) по Чурапчинскому улусу, в соответствии со статьей 12 Закона РС(Я) от 30.03.2005 г. 214-З №433-III "О государственной гражданской службе РС(Я)", объявляет конкурс на замещение вакантной должности государственной гражданской службы: Главный бухгалтер-руководитель отдела.

Требуется наличие высшего финансово-экономического образования и опыт работы по специальности не менее 3 лет.

Документы принимаются до 17.03.2010 г. Предварительная дата проведения конкурса – 06.04.2010.

Список необходимых документов вы можете получить по адресу: с. Чурапча, ул. Ленина, 41, каб. 39. **Контактный тел: 41-185.**

Е.Е.Сухаринов, руководитель ФКУ.

* * *

Для сведения предприятий АПК, индивидуальных предпринимателей и крестьянских (фермерских) хозяйств.

"Россельхозбанк" предлагает субсидированный краткосрочный кредит сроком на один год на сезонно-полевые работы:

– **Срок кредитования:** не более 1 года;
– **Процентная ставка:** 15 % годовых;
– **Цель:** приобретение горюче-смазочных материалов, запасных частей и материалов для ремонта сельскохозяйственной техники, минеральных удобрений, средств защиты растений, семян и других минеральных ресурсов для проведения посевных работ.

Обращаться по адресу: с.Чурапча, ул. Карла Маркса, 21 "а", офис, раб. тел: 42-983, время работы с клиентами с 9 ч. 00 мин.-17 ч. 00 мин.

В.В.Макарова, управляющий.

Кэриэстэбил

АҔАБЫТЫН ӨЙДҮҮ-САНЫЫ СЫЛДЬЫАХПЫТ

Бииһиги аҕабыт, эһэбит, хос эһэбит, Кэбээйигэ көһөрүллүү кыттыылааҕа, үлэ, тыыл ветерана Павлуцкай Константин Дмитриевич 2009 сыл ахсынньы 30 күнүгэр бу орто дойдуттан күрэммитэ номнуо биир сыл буола оҕуста.

Аҕабыт Константин Дмитриевич 1929 сыллаахха алтынньы 12 күнүгэр Болтоҕо нэһилиэгин Кыыдаҕ учаастагын Чыргыдаайы алаас хоту өттүгэр Саһаабыт диэн алааска быстар дьадаҥы кэргэҥҥэ төрөөбүтэ. Аҕата Миитэрэй кини икки саастааҕар ис тиифигэр ыалдьан эдэр сааһыгар суорума суолламмыта. Ийэтэ Харыйаана үс уолун илдьэ тулаайах хаалбыта. Ас-таҥас кэмчитинэн, ортоку уолун Көстөкүүнү аҕаҕытыгар, холкоз председателигэр Сүөдүргэ иитэрэ биэрэр. Ол эрээри аҕаҕата үп иитэрэтийиитигэр түбэһэн барбыта уонна эриллибэтэҕэ. Салгыы аҕал сүөһү-ас ылан Дьигүөр Дьарааһынан иитэ ылар (ордоро суох этилэр), кылин ордоннор төгүрү иитиигэр биэрэллэр. Ийэтэ аҕаҕытыгар Сэмэн Павлуцкайга "кэр-харай, улаатыннар, киһи оҥор", – диэн эмиэ иитэрэ биэрэр. Дьэ, итн курдук ыалтан ыалга көһө сылдьан, сут-кураан дьыллар кыһарҕаннарыгар өр саас дьиэлээх кэмнэрин, ийэ, аҕа сылаас тапталын билбэккэ улаатыбыта. Ииппит ийэтин Өлөксөөндүрэ Анисимовнаны сүрдээх кэрэтик, сылаас тылларынан ахтан кэпсиирэ.

1938-1941 сс. диэри Болтоҕо Арыылааҕар начальнай оскуола үс кылааһын бүтэрбитэ. Салгыы кыайан үөрэммэтэҕэ. Бэйэтэ кэпсээринэн, суоттуурун ордорор эбит, "тыл өттүгэр, суруйуута олох мөлтөх этим" диирэ.

Ийэдэнэх сут-кураан туран, 1942 сыллаахха 13 саастааҕар күһүн дьонун кытары Кэбээйигэ балык буллугар көһөрүллүүтэ барбыта. Улахан дьону кытта тэҥҥэ сылдьан өлүүнү-сүтүүнү, эрэйи-муҥу, хоргуйууну эппиэн-хааныгар билбитин, кырдьан баран бииһиэхэ хараастан туран кэпсиирэ.

Аҕабыт кыра эрдэҕиттэн үлэҕэ эриллэн улааппыт буолан ханнык да ыарахан үлэттэн толлубат этэ. Сүрдээх сытыы, кылбыт-барбыт, кыайыгас-хотугас этэ. Эдэр эрчимнээх уолу "Кыым" холкоз салалтата бастаан өттүүр звено салайааччытынан, онтон ферма бригадьыырынан анаабыттара. Итинтэн салҕаан, былыргыт атын үлэлэргэ сылдьан, барыта 14 сыл устата Сталин аатынан холкозка сүөһү, хонуу бригадьыырынан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ.

1957 с. ветеринарнай станция иһинэн тэриллибит куурсаҕа үөрэнэн икки сыл устата ветсанитардаабыт. Кини сааһыран да баран эдэр үлэһиттэргэ сүбэ-ама биэрэ, үөрэтэ сылдьара.

1963-1966 сс. колхозка сылгыһытынан уонна араас үлэлэргэ үлэлээбитэ.

1967-1975 сс. бэлиэтэйбит Субуруускай аатынан совхозка сүөһү иитиитигэр бригадьыырынан үлэлии сылдьан ССКП-тын чилиэнинэн киирбитэ. Бу партияҕа киирбит күнүн олорор биир дьоллоох түгэнэ буоларын ахтар этэ.

Аҕабыт Константин Дмитриевич 1984 с. бочуоттаах сынньалаҥҥа тахсыар диэри 12 сыл устата сылгы иитиитигэр, звеноводунан, эдэр сылгыһыттарга наставник быһыытынан сылдьыбыта. Ону ижэ тэҥэ "Социалистический куоталаһыы кыайыылааҕа" знагынан, Бүтүн Союзтааҕы тыа хаһаайыстыбатын быыстапкатыгар 1978, 1983 сылларга кыттан боруонса мэтээлинэн наҕараадаламмыта кэрэһэлииллэр. Биирэ үлэлиир аҕа да, билиҥҥи да уолаттаҕыттарыҥ үрдүк итэҕэллэрин толорон түөрт төгүллээн олохтоох сэбиэт депутатынан быыбардаммыта, партийнай бөлөх салайааччытынан, үөрэх наставнигынан үлэлээбитэ.

Төрөөбүт-үөскээбит, үлэлээбит Кыыдала сайдарыгар тэһэлээх сыратын биэрэн үлэлээбитин биирэ алтыһыт дьоно ахтан-санаан ааһааччылар, сөбүлүүр, махтаналлар.

Аҕабыт таһаарыылаах үлэтин киин мэтээллэриттэн кэрэн үөрэбит, сөбүбүт, астынабыт. Ол курдук, 1941-1945 сс. "Аҕа дойду Улуу сэриитин кэмигэр килбиэннээх үлэтин иһин", "Килбиэннээх үлэтин иһин В.И.Ленин төрөөбүтэ 100 сылыгар" мэтээллэр, үлэ ветеранын аата, ССКП Саха сиринээҕи обкомун, министрдэр сэбиэттэрин, профсоюз обкомун, ССКП Чурапчытааҕы райкомун, райсовет исполкомун, совхоз, отделение салалталарын Бочуоттаах грамоталара туоһулууллар.

Бииһиги аҕабыт ийэбиттиниин Елизавета Даниловналыын 1950 сыллаахха аал уоту оттунан, аһаҕа дьиэни тэринэн, кэргэнинэн буолан, 6 оҕону төрөтөн Кыыдал учаастагар 19 сыл дьоллоохтук биир саналанан ыал буолан олорбуттара.

Хомойуох иһин, ийэбит кыра кыыһын оҕолонооругар эдэр сааһыгар суорума суолламмыта. Ийэбитин эбэбит Мааайа аҕабыт солбуйбуттара.

Аҕабыт дьоһуннаах киһи буолан барыбытыгар аҕаҕыныттар туруоран, үөрэттэрэн, үлэһит дьон оҥортообута. Элбэх сиэн, хос сиэн эһэтэ буолар төлөрү дьолу билэн олорбута. Билигин баара эбитэ буоллар 80-күн туолбут буолуо этэ.

-Күндү аҕабыт, эһэбит, бииһиги дьиэ кэргэн киэн туттар, кэскилбит, үбүлээхпит, толкуйдуур, дьоһун-сэргэх ытыктанар киһи этэ. Бииһиэхэ, оҕолоругар, курдук сүбэлиир-амалыы, көмөлөһөр, кэпсиир-иһиир сылдьар айарах дууһалаах этэ. Күндү аҕабыт, эһэбит сырдык мөссүөнэ хаһан да умнуллуо суоҕа.

Оҕолоро, күтүөттэрэ, кийиилтэрэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Тапталлаах ийэм, кыыспыт, эдьиийим
ДЯГИЛЕВА Надежда Ивановна
бу дьыл олунньу 15 күнүгэр ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан чугас дьоҥҥутугар, аймахтарыгар иһитиннэрэбит.

Кыыһа, ийэтэ, аҕата, балта.

Редактор - директор: А.А. ЗАХАРОВ.
Редактор-директоры солбуйааччы, культура, бырааб, доруобуйа харыстабылын отдела – О.В. ЖИРКОВА.
Эппиэттиир секретарь, литературнай сотрудник, суруk отдела – Н.Н. ПУХОВА.
Экономика, спорт, тыа хаһаайыстыбатын отдела – А.М. СЛЕПЦОВ.
Үөрэхтээһин, оҕо аймах, ыччат отдела – А.Г. КУЗЬМИНА.
Верстальщик – Э.И. ХОМУС. Корректор – В.Н. ПЕТРОВА.
Бэчээттээччи – Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Тэрийэн таһаараачылар: СР Правительствота, Чурапчы улууһун "Саҥа олох" редакционнай-издательской холбоһук государственнай учреждение. Массовай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһууну хонтуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ СР региональнай управлениетыгар 2003 с. бэс ыйын 20 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ – ПИ №19-0423.

ААДЫРЫСПЫТ: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Телефоннарбыт: редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358. E-mail: sanaoloh@mail.ru

Бэчээккэ сакааc: № 14–15 (10101–10102) Тираж 2510. Хаһыат сыаната: 10 солк.

Саҥа олох

Автор суруйар этиилэрэ санаа редакция позициятыгар маннык сөп түбэһэр буолбатах. Суруйка ийиилэр чахчылар кырдьыктааҕырыгар эппиэтинэһи автор түс бэйэтэ сүгэр.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графига: 16 ч 00 м. Бэчээккэ бэриллиннэ: 16 ч 00 м. "Саҥа олох" редакционнай-издательской холбоһукка 15.02.2010 с. офсетка бэчээттэннэ. Аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекса: 54907. Хаһыат нэдиэлэҕэ устэ: оптуорунньукка, чэппиэргэ уонна субуотаҕа тахсар.